D. PAVLI EPISTOLA
AD
TIMOTHEVM,
PRIMA,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת טִימָתָאוֹס קַדְמָיְתָא :

קֶפַּלְאוֹן א

פַּוְלוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּפוּקְדָנָא דַּאלָהָא מַחְיָנַן וְדִמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ סַבְרַן :

PAVLO Apoſtolo di IESV Chriſto per commeſſione di Dio Saluator noſtro, e del Signor IESV Chriſto noſtra ſperanza.

2 לְטִימָתָאוֹס בְּרָא שַׁרִירָא בְּהַיְמָנוּתָא טַיְבוּתָא וְרַחְמֵא וַשְׁלָמָא מֶן אֱלָהָא אַבוּן וּמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ מָרַן :

A Timoteo mio vero figliuolo ne la fede: gratia, miſericordia, e pace da Dio Padre noſtro, e da Chriſto IESV noſtro Signore.

3 בְּעִית הֲוִית מֶנָּךְ כַּד אָזֵל אֶנָא לְמַקְדוּנִיַא דְּתִקְוֵא בְּאֶפֶסוֹס וַתְפַקֵּד לְאנָשׁ אֱנָשׁ דְּלָא נַלְפוּן יוּלְפָּנָא מְשַׁחְלְפָא :

Si come io ti pregai, quando andauo in Macedonia che tu rimaneſſi in Efeſo, coſì fa: per far intendere ad alcuni che non inſegnino altra dottrina.

4 וְלָא נֶתְרְמוּן לְשׁוּעְיָתָא וְלַתְשְׁעִיָתָא דְּשַׁרְבָתָא דְּסָכָא לַית לְהֵין לְהָלֵין דְּחֶרְיָנֵא הוּ עָבְדָן יַתִּירָאִית וְלָא בֶּנְיָנָא בְּהַיְמָנוּתָא דַּאלָהָא :

Ne attendano à fauole e genealogie che non hanno fine: lequali generano piu toſto queſtioni, che l'edificatione di Dio, che è per la fede.

5 סָכֵה דֵּין דְּפוּקְדָנָא אִיתֵיהּ חוּבָּא דְּמֶן לֶבָּא דַּכְיָא וּמֶן תְּאֵרְתָא טָבְתָא וּמֶן הַיְמָנוּתָא שַׁרִירְתָא :

Hor la fine del comandamento è la charità che procede da puro cuore, e da buona conſcientia, e da fede non finta.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־טִימוֹתֵאוֹס הָרִאשׁוֹנָה :

א

פּוֹלוֹס שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כְּמִצְוַת אֱלֹהִים (הָאָב) וּמוֹשִׁיעֵנוּ אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ שִׂבְרֵנוּ :

PAVLO Apoſtol de Ieſus el Chriſto por la ordenacion del Dios Saluador nueſtro , y del Sennor Ieſus el Chriſto, eſperança nueſtra.

2 לְטִימוֹתֵאוֹס לִבְנוֹ יְדִידוֹ בֶּאֱמוּנָה תְּחִנָּה רַחֲמִים שָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ :

A Timotheo verdadero hijo en la fe gracia, miſericordia, y paz de Dios nueſtro Padre, y del Chriſto Ieſus Sennor nueſtro.

3 כַּאֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מִמְּךָ לְעוֹדֵד בְּאֶפְסוֹס בְּלֶכְתִּי לְכִתִּים אֲשֶׁר תְּצַוֶּה אוֹתָם פֶּן אִישׁ מְאוּמָה לֹא אַחֶרֶת יְלַמֵּד :

Harás como te rogué, que te quedaſſes en Epheſo, quando me parti para Macedonia paraque denunciaſſes à algunos que no enſennen diuerſa doctrina:

4 וְלֹא לְהַקְשִׁיב לְשִׁנִינוֹת וּלְסִפְרֵי תוֹלְדוֹת אֵין סוֹף אֲשֶׁר קוּשְׁיוֹת יוֹלִידוּ יוֹתֵר מִמִּבְנֵה אֱלֹהִים אֲשֶׁר בֶּאֱמוּנָה :

Ni eſcuchẽ à fabulas y genealogias ſin termino, que anres engendran quiſtiones que la edificacion de Dios que es por la fe.

5 וְסוֹף הַבְּשׂוֹרָה הִיא אַהֲבָה מִבַּר לֵבָב וּמַדָּע טוֹב וֶאֱמוּנָה בִּלְתִּי חֲנֻפָּה :

El fin del mandamiento es la charidad nacida de coraçon limpio, o de buena conſciencia, y de fe no fingida.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙμόθεον ἐπιστολὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ᾽ ἐπιταγὴν θεοῦ (πατρὸς) καὶ σωτῆρος ἡμῶν, (κυρίου) ἰησοῦ χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν.

PAVL Apoſtre de Ieſus Chriſt par le mandement de Dieu noſtre Sauueur, & du Seigneur Ieſus Chriſt noſtre eſperance:

2. Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

A Timothee mon vrai fils en la foy, grace, & miſericorde, & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

3. Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν ἐφέσῳ πορευόμενος εἰς μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν.

Suiuant ce dont ie t'ai prié, que tu demeuraſſes en Epheſe, quand i'alloye en Macedone, ie t'aduerti que tu denonces à certains qu'ils n'enſeignent point diuerſe doctrine.

4. Μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει.

Et qu'ils ne s'adonnent point aux fables & genealogies qui ſont ſans fin, leſquelles engendrent pluſtoſt queſtiōs qu'edification de Dieu laquelle giſt en foy.

5. Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου.

Or la fin du commandement, c'eſt charité procedante d'vn cœur pur, & d'vne bonne conſcience, & d'vne foy non feinte:

I. AD TIMOTH:

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti ſecundùm imperiũ Dei ſalvatoris noſtri, & Chriſti Ieſu ſpei noſtræ.

PAul an Apoſtle of Jeſus Chriſt/ by the commaundement of God our ſauiour/ & of our Lord Jeſus Chriſte our hope.

2. Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, & miſericordia, & pax, à Deo Patre, & Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Unto Timotheus my naturall ſonne in the faith: Grace/ mercie/ and peace from God our Father/ & from Chriſt Jeſus our Lord.

3. Sicut rogavi te ut remaneres Epheſi cùm irem in Macedoniam, ut denuntiares quibuſdam ne aliter docerent.

As I beſought thee to abide ſtill in Epheſus/ when I departed into Macedonia/ ſo do/ that thou mayſt commaunde ſome/ that they teach none other doctrine.

4. Neque intenderent fabulis & genealogiis interminatis: quæ quæſtiones præſtant magis quàm ædificationem Dei quæ eſt in fide,

Neither that they giue heede to fables and genealogies/ which are endles/ which breede queſtions rather then godly edifying which is by faith.

5. Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.

For the ende of the commaundement is loue out of a pure heart/ and of a good conſcience/ and of fayth vnfayned.

I. An Thimotheum.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel Jeſu Chriſti/ Nach dem befelch Gottes vnſers Heylandes/ vnd deß HERREN Jeſu Chriſti/ der vnſer Hoffnung iſt.

PAulus/ Jeſu Chriſti Apoſtel/ effter Guds vor Frelſeris/ oc den HERRIS Jheſu Chriſti befalning/ ſom er vort haab.

2. Timotheo meinem rechtſchaffen Son im Glauben. Gnade/ Barmhertzigkeit/ Friede von Gott vnſerm Vater/ vnnd vnſerm HERREN Jeſu Chriſto.

Timotheo/ min retſindige Søn in Troen. Naade/ Barmhertighed/ Fred aff Gud vor Fader/ oc vor HERRE Jheſu Chriſto.

3. Wie ich dich ermahnet habe/ daß du zu Epheſo bliebeſt/ da ich in Macedoniam zoch/ vnd gebötteſt etlichen/ daß ſie nicht anders lehreten.

Som ieg formanede dig/ at du ſkulde bliffue i Epheſo/ der ieg drog til Macedoniam/ oc biude nogle/ At de ſkulde icke lære anderledis.

4. Auch nicht acht hetten auff die Fabeln vnd der Geſchlecht Regiſter/ die kein ende haben/ vnd bringen Fragen auff/ mehr denn beſſerung zu Gott im Glauben.

Oc icke giffue act paa Fabel oc Slecters regiſter/ ſom icke haffue ende/ oc komme Spørſmaal op/ mere end forbedring til Gud i Troen.

5. Denn die Hauptſumma deß Gebottes iſt: Liebe von reinem Hertzen/ vnnd von gutem Gewiſſen/ vnd von vngefärbtem Glauben.

Thi Hoffuitſummen paa Budet er/ Kærlighed aff it rent hierte/ oc aff en god ſamuittighed/ oc aff en vforfalſket tro.

I. K Tymotheowi.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Kryſtá Gežijſſe podlé poručenij Boha Spaſytele naſſeho/ a Kryſta Gežijſſe nadĕge naſſý:

PAwel Apoſtoł Jezuſá Kryſtuſá z zrzadzenia Bogá zbáwćielá náſzego/ y Páná náſzego Jezu Kryſtá/ ktory ieſt nádzieiá náſzá.

2. Timotheowi milému a prawému Synu a Wijře: Miloſt/ Miloſrdenſtwij/ a Pokog od Boha Otce a od Kryſta Gežijſſe Pána naſſeho.

Tymotheuſzowi włáſnemu ſynowi w wierze/ łáſká niech tobie bedźie/ miłośierdźie/ pokoy od Bogá Oycá náſzego/ y od Jezuſá Kryſtuſá Páná náſzego.

3. Jakož gſem proſyl tebe aby pozuoſtal w Effezu/ když gſem ſſel do Macedonye/ a přikázal některým aby ginák neučili.

Jákom cie proſił ábyś zoſtał w Efezie gdym ſzedł do Mácedoniey/ zoſtańże ábyś opowiedźiał niektorym żeby rożney nauki nie vczyli

4. Ani poſlauchali báſnij/ ani wyprawowánij rodůw koncenemagijcých: kteréž wijce hádky a ſwády činij/ nežli wzdělánij Božij/ kteréž geſt ſkrze Wijru.

Ażeby ſie nie báwili báśniámi/ y rodzáymi nieſkończonymi/ ktore ráczey gadki przynoſzą niż budowánie Boże/ ktore ieſt przez wiárę.

5. Konec pak přikázanij/ geſtiť Láſka z ſrdce čiſtého/ a z ſwědomij dobrého/ a z Wijry neoſſemetné.

A koniec roſkazánia ieſt miłość z ſzczyrego ſercá y ſumnienia dobrego/ y wiáry nie obłudney.

א

6 ומנהין מן הלין טעו אנשא וסטו למלתא סריקתא׃

Da lequali coſe alcuni eſſendoſi diſuiati, ſi ſon riuoltati à vano parlare.

7 בדבעו למהוא מלפנא דנמוסא כד לא מסתכלין מדם דממללין ולא מדם דעלוהי מתחרין׃

Volendo eſſer dottori de la Legge, non intendendo nè le coſe che dicono, nè di quali affermano.

8 ידעינן דין דנמוסא שפיר הו אן אנש אכותה דנמוסא נתדבר בה׃

Noi ſappiam bene che la Legge è buona, ſe altri l'vſa legittimamente.

9 כד ידע דלכאנא נמוסא לא סים אלא לעולא ולמרודא ולרשיעא ו ולחטיא ולענתא ולאילין דלא דכין ולאילין דמחין לאבהיהון ולאילין דמחין לאמהתהון ולקטולא׃

Sapendo queſto, che la Legge non è poſta al giuſto, ma à gl'ingiuſti e diſobbedienti, à gl'impij è peccatori, à gli irreligioſi è profani, à quei che ammazzano il padre e la madre, à gli homicidiali.

10 ולזניא ולשכבי עם דכרא ולגנבי בני חארא ולדגלא ולעברי על מ מומתא ולכל מדם ד דאיתוהי סקובלא די דיולפנא חלימא׃

A i fornicatori, à i ſodomiti, à quei che furano i ſerui altrui, à i mentitori, à gli ſpergiuratori, e ſe alcun'altra coſa ci è, che ſia contraria à la ſana dottrina.

11 דאונגליון דתשבוחתה דאלהא מברכא הו דאנא אתהימנת׃

Che è ſecondo l'Euangelio de la gloria di Dio beato, ilqual m'è ſtato commeſſo.

12 ומודא אנא לה דחילני למרן ישוע משיחא ד דחשבני מהימנא וסמני לתשמשתה׃

E rendone gratie à colui che m'ha fortificato, cioè, à Chriſto IESV noſtro Signore, inquãto che m'ha giudicato fedele, hauendomi meſſo à queſto miniſterio.

א

6 אֲשֶׁר מֵהֶם תָּעוּ אֲנָשִׁים נָטוּ אַחֲרֵי דִבְרֵי שָׁוְא׃

De loqual apartandoſe algunos, ſe diuertieron à vanidad de palabras.

7 וְכִי־חֶפְצָם לִהְיוֹת מְלַמְּדֵי הַתּוֹרָה אֵינָם מְבִינִים מַה־מְדַבְּרִים אוֹ־עַל־מָה מִתְוַכְּחִים׃

Queriendo ſer doctores de la Ley, y no entendiendo ni loque hablan, ni loque affirman.

8 וְיָדַעְנוּ כִּי־טוֹבָה הַתּוֹרָה אִם אִישׁ יִתְהַלֵּךְ כַּתּוֹרָה׃

Sabemos que la ley es buena, ſi ſe vſa della legitimamente.

9 וְנוֹדְעָה זֹאת כִּי־לַצַּדִּיק לֹא נִתְּנָה תוֹרָה כִּי־אִם לַעֲוָלִים וְלַסּוֹרְרִים לָרְשָׁעִים לַחַטָּאִים לַמְחַסְּדִים וְלַמְחַלְּלִים לְמַכֵּי אָבוֹת וּלְמַכֵּי אִמּוֹת לְהוֹרְגֵי אָדָם׃

Sabiendo que la Ley no es pueſta para el juſto, ſi no para los injuſtos, y para los deſobedientes: para los impios y peccadores, para los malos y contaminados: para los matadores de padres y madres para los homicidas.

10 לַזּוֹנִים לַקְּדֵשִׁים לְגַנְּבֵי בְנֵי חוֹרִים לַכּוֹזְבִים לַשֹּׁטִים וּמַה דָּבָר אַחֵר אֲשֶׁר קָם עַל־תּוֹרַת הָרְפוּאָה׃

Para los fornicarios, para los que ſe echan con machos, para los ladrones de hombres, para los mentiroſos y perjuros: y ſi ay alguna otra coſa contraria à la ſana doctrina.

11 כִּבְשׂוֹרַת כְּבוֹד אֱלֹהִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָתְפָּקְדָה לִי׃

Conforme àl Euangelio de la gloria del Dios bienauenturado, el qual à mi me ha ſido encargado.

12 וּמוֹדֶה אֲנִי לַמְּאַזְּרֵנִי חַיִל לְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדוֹנֵינוּ כִּי־חֲשָׁבַנִי נֶאֱמָן לָשִׂים בִּכְהֻנָּתוֹ׃

Gracias hago al que me fortificó, àl Chriſto Ieſus Sennor nueſtro: de que me tuuo por fiel poniendome en el miniſterio:

α'.

6. Ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν,

Deſquelles choſes quelques vns s'eſtãs deſuoyés, ſe ſont deſtournés à vain babil.

7. Θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.

Voulans eſtre docteurs de la Loy, n'entendans point les choſes qu'ils diſent, ni deſquelles ils aſſeurent.

8. Οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται.

Or nous ſauons que la Loy eſt bonne ſi quelcun en vſe legitimement:

9. Οἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις.

Sachant cela, que la Loy n'eſt point miſe pour le iuſte, mais pour les iniques, & qui ne ſe peuuent ranger: pour ceux qui ſont ſans pieté, & les mal viuans, pour les gens ſans religion, & profanes, pour les meurtriers de pere & de mere, & homicides:

10. Πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται.

Pour les paillards, bougres, larrons d'hommes, menteurs, periures: & s'il y a quelque autre choſe qui ſoit contraire à la ſaine doctrine:

11. Κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.

Suiuant l'Euangile de la gloire de Dieu bien heureux, lequel Euangile m'eſt commis.

12. Καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με χριστῷ (ἰησοῦ) τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν.

Et ie ren graces à celui qui m'a fortifié, aſſauoir à Ieſus Chriſt noſtre Seigneur de ce qu'il m'a eſtimé feal, m'ayant eſtabli au miniſtere:

CAP. I.

6. A quibus quidam aberrantes, converſi ſunt in vaniloquium.

From the which things ſome haue erred/and haue turned vnto vaine iangling.

7. Volentes eſſe legis doctores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

They would be doctours of the Law/ and yet vnderſtand not what they ſpeake/neyther whereof they affirme.

8. Scimus autem quia bona eſt lex, ſi quis ea legitimè utatur.

And we know / that the Law is good/if a man vſe it lawfully.

9. Sciens hoc quia lex iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis, & non ſubditis, impiis & & peccatoribus, ſceleratis & contaminatis, parricidis & matricidis, homicidis.

Knowing this/that the Law is not giuen vnto a righteous man / but vnto the lawleſſe and diſobedient / to the vngodly/and to ſinners/to the vnholy and to the prophane/to murthers of fathers and mothers/to man ſlayers.

10. Fornicariis, maſculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, & ſi quid aliud ſanæ doctrinæ adverſatur.

To whoremongers/ to buggerers / to menſtealers/to liars/to the periured/ and if there be any other thing / that is contrary to wholſome doctrine.

11. Quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ beati Dei, quod creditum eſt mihi.

Which is according to the glorius Goſpell of the bleſſed God / which is committed vnto me.

12. Gratias ago ei qui me confortavit in Chriſto Ieſu Domino noſtro, quia fidelem me exiſtimavit, ponens in miniſterio.

Therefore I thanke him / which hath made me ſtrong / that is / Chriſt Jeſus our Lorde: for he couted me faithfull / and put me in his ſeruice.

Das I. Capitel.

6. Welcher haben etliche gefehlet/ vnd ſind vmbgewand zu vnnützem geſchwätz.

Huilcket der feylde nogle/ oc de ere omuende til wnyttigt Squaler.

7. Wöllen der Schrifft Meiſter ſein/ vnd verſtehen nicht was ſie ſagen/ oder was ſie ſetzen.

De ville vere Scrifftens Meſtere/ oc forſtaa icke huad de ſige/eller huad de ſtadfeſte.

8. Wir wiſſen aber/ daß das Geſetz gut iſt / ſo ſein iemand recht brauchet.

Men wi vide at Lowen er god / der ſom nogen bruger hende rettelige.

9. Vnd weiß ſolchs / daß dem Gerechten kein geſetz gegeben iſt/ ſondern den Vngerechten vnd Vngehorſamen/ den Gottloſen vnd Sündern/ den Vnheiligen vnd Vngeiſtlichen/ den Vatermördern/ Muttermördern/ den Todtſchlägern.

Oc veed ſaadant/ at der er ingen Low ſæt den Retferdige/ men de Wretferdige oc Wlydige/ de Wgudelige oc Syndere/ de Whellige oc Waankelige/ Fadermyrdere oc Modermyrdere/ Manddrabere.

10. Den Hurern/ den Knabenſchändern/ den Menſchendieben/ den Lügenern/ den Meineidigen/ vnd ſo etwas mehr der heilſamen Lehre wider iſt.

Skiørleffnere / Syndere imod naturen/ Folcketyffue/ Løgnere / Menedere/ oc der ſom noget andet er den ſalige Lærdom imod.

11. Nach dem herꝛlichen Evangelio deß ſeligen Gottes / welches mir vertrawet iſt.

Effter den hellige Guds herlige Euangelium/ſom mig er befalet.

12. Vnd ich dancke vnſerm HERREN Chriſto Jeſu / der mich ſtarck gemacht vnd trew geachtet hat. Vnd geſetzt in das Ampt.

Oc ieg tacker vor HERRE Jeſu Chriſto / ſom giorde mig ſterck/ oc actede mig at vere tro/oc ſette mig i dette Embede.

Kapitola I.

6. Od kterýchžto wěcý někteřij poblaudiwſſe/ odwrátili ſe k marnému mluwenij.

Od ktorych rzeczy niektorzy vbłądziwſzy/ vdáli ſię ná prożną mowę.

7. Chtijce býti Včitelé/ Zákona/ nerozuměgijce ani co mluwij/ ani co zaſtáwagij:

Chcąc być náuczycielmi zakonu/ nie rozumieią co mowią/ áni o ktorych rzeczách twierdzą.

8. Wijme pak že dobrý geſt Zákon/ když ho kdo řádně požijwá:

Iście wiemy że dobry ieſt zakon/ ieſliby go kto ſłuſznie vżywał.

9 To znage/ že Sprawedliwému Zákon nenij vložen/ ale neſprawedliwým a neopoddaným/ bezbožným a hřijſſným/ neſtydatým a nečiſtým/ morděřům Otcůw ſwých a Matek/ Wražedlnijkuom.

Wiedząc iż zakon nie ieſt położon ſpráwiedliwemu/ ále tym ktorzy zakonem gárdzą/ nie chcąc mu być poddánymi/ niepobożnym y grzeſznym/ złoczyńcam/ y ſproſnym/ tym ktorzy zábiiáią oyca y mátkę/ mężoboycam.

10. A Smilnijkům/ Sodomſkým hřijſſnijkuom/ těm kteřijž cyzý Čzeled odluzugij/ lhářuom/ a křiwým přijſežnijkuom/ a geſtli co giného/ což zdrawému včenij ná odpor geſt.

Nieczyſtym/ Sodomczykom/ tym ktorzy ludzi krádną/ kłamcam/ krzywoprzyſięzcam/ y ieſli co inego ieſth przećiwnego zdrowey náuce.

11. Kteréž geſt wedlé Ewangelium Sláwy blahoſlaweného Boha/ genž mně geſt ſwěřeno.

Ktora ieſt wedle chwalebney Ewánieliey błogoſłáwionego Bogá/ ktora mnie ieſt zwierzoná.

12. Děkugi tomu/ kterýž mne poſylnil/ Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſemu/ že mne vſaudil wěrného/ poſtawiw mne w ſlužbě.

Dziękuię tedy temu ktory mię vmocnił/ tho ieſt Kryſtuſowi Jezuſowi/ Pánu memu iż mię zá wierne° miał/ aby mię wyſádził ná poſługę.

א

13 לִי דְּמֵן קְדִים מְגַדְּפָן
הֲוִית וְרָדוּף וּמְצַעֲרָן אֶלָּא
אֶתְחַנְנֵת מְטוּל דְּכַד לָא
יָדַע הֲוִית עֲבְדֵת דְּלָא
הַיְמָנוּתָא׃

Che prima ero vn baſtemmiatore, & vn perſecutore, è pieno di violentia: ma mi è ſtata vſata miſericordia, perche io l'ho fatto ignorantemente per incredulità.

14 סַגִּיַת בִּי דֵּין טַיְבוּתֵהּ
דְּמָרַן וְהַיְמָנוּתָא וְחוּבָּא
דְּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

E la gratia del noſtro Signore è ſopra modo abbondata con fede e charità, la quale è in Chriſto IESV.

15 מְהַיְמְנָא הִי מֶלְּתָא
וְשָׁוְיָא הִי לַמְקַבְּלוּתָהּ
דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֲתָא
לְעָלְמָא לְמַחָיוּ לְחַטָּיֵא
דְּקַדְמָיְהוֹן אֲנָא אֲנָא׃

Queſta è parola certa, e degna d'eſſere in tutti i modi riceuuta, che Chriſto IESV è venuto nel mondo per ſaluare i peccatori, de quali io ſono il primo.

16 אֶלָּא מְטוּל הָנָא רַחֵם
עֲלַי דְּבִי קַדְמָא יַחֲוֵא יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא כֻּלָּהּ מַגְּרַת רוּחֵהּ
לְתַחְוִיתָא דַּאיְלֵין דַּעֲתִידִין
דְּיְהַיְמְנוּן בֵּהּ לְחַיֵּא ד
דַּלְעָלַם׃

Ma per queſto m'è ſtata vſata miſericordia, accioche IESV Chriſto moſtraſſe in me primo ogni clementia, per vn chiaro eſempio à coloro che doueuan credere in lui à vita eterna.

17 לְמַלְכָּא דֵּין דְּעָלְמֵא
הוּ דְּלָא מִתְחַבַּל וְלָא
מִתְחֲזֵא דְּהוּיוּ חַד אֱלָהָא
אִיקָרָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא לְעָלַם
עָלְמִין אַמִּין׃

Onde al Re de ſecoli, immortale, inuiſibile, al ſolo ſapiente Iddio, ſia honore è gloria in ſempiterno. Amen.

א

13 בִּהְיוֹתִי מִלְּפָנִים מְחָרֵף
מְגַדֵּף וּמְרַדֵּף אַךְ רֻחַמְתִּי כִּי־
בִשְׁגָגָה עָשִׂיתִי בִּבְלִי־דַעַת
הָאֱמוּנָה׃

Auiendo ſido antes blaſphemo, y perſeguidor, y injuriador: mas fue recebido à miſericordia: porque lo hize con ignorancia no teniendo fe.

14 וְהוֹתִירָה תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ
בֶּאֱמוּנָה וְאַהֲבָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Mas la gracia del Sennor nueſtro fue mas abundante con la fe y amor que es en el Chriſto Ieſus.

15 כִּי־נֶאֱמָן הַדָּבָר וְרָחוּק מִפְּנִינִים
וּמִכֹּל לֶקַח מִכְרוֹ כִּי־יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ בָּא בָעוֹלָם לְהוֹשִׁיעַ
אֶת־חַטָּאִים אֲשֶׁר מֵהֶם הָרִאשׁוֹן
הוֶֹה אָנֹכִי׃

Palabra fiel, y digna de ſer recebida de todos Que el Chriſto Ieſus vino àl mundo para ſaluar los peccadores, de los quales yo ſoy el primero.

16 כִּי־אִם עַל־זֹאת רֻחַמְתִּי
אֲשֶׁר בִּי בָרִאשׁוֹנָה יוֹדַע כָּל־
אֹרֶךְ אַפַּיִם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִדְמוּת
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עֲתִידִים לְהַאֲמִין
בּוֹ לְחַיֵּי עוֹלָם׃

Mas por eſto fue recebido à miſericordia es à ſaber para que el Chriſto Ieſus moſtraſſe en mi el primero toda ſu clemencia para exemplo de los que auian de creer en el para vida eterna.

17 וּלְמֶלֶךְ כָּל־עוֹלָמִים אֲשֶׁר
מִבְּלִי שַׁחַת מִבְּלִי־דִמְיוֹן מִבְּלִי
מַחֲשָׁבָה מִבְּלִי חֵקֶר אֲשֶׁר לְבַדּוֹ
חָכָם לֵאלֹהִים כָּבוֹד הָדָר וָהוֹד
לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Al Rey de ſiglos, immortal, inuiſible, àl ſolo ſabio Dios ſea honor y gloria por ſiglos de ſiglos, Amen.

α´.

13. Τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν. ἀλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ.

Voire moi qui auparauant eſtoye vn blaſphemateur, & perſecuteur, & oppreſſeur, mais miſericorde m'a eſté faite entant que ie l'ai fait par ignorance, eſtant en infidelité.

14. Ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Mais la grace de noſtre Seigneur a d'autant plus abondé auec foy & dilection, laquelle eſt en Ieſus Chriſt.

15. Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι χριστὸς ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ.

Ceſte parole eſt certaine, & digne d'eſtre entierement receue, c'eſt que Ieſus Chriſt eſt venu au monde pour ſauuer les pecheurs, deſquels ie ſuis le premier.

16. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται ἰησοῦς χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Mais pour ceſte cauſe miſericorde m'a eſté faite afin que Ieſus Chriſt mõſtraſt en moi la premier toute clemence pour en vn exemplaire à ceux qui viendront à croire en lui à vie eternelle.

17. Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Or au Roy des ſiecles, immortel, inuiſible, à Dieu ſeul ſage ſoit honneur & gloire és ſiecles des ſiecles, Amen.

CAP. I.

13. Qui priùs blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.

When before I was a blaſphemer/ and a perſecuter/ and an oppreſſer: but I was receyued to mercy: for I did it ignorantly through vnbeliefe.

14. Superabundavit autem gratia Domini noſtri cum fide & dilectione, quæ eſt in Chriſto Ieſu.

But the grace of our Lord was exceeding abundant with faith and loue/ which is in Chriſt Jeſus.

15. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quòd Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere: quorum primus ego ſum.

This is a true ſaying / and by all meanes worthie to be receaued / that Chriſt Jeſus came into the worlde to ſaue ſinners/ of whome I am chiefe.

16. Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum, ut in me primò oſtenderet Chriſtus Ieſus omnē patientiam, ad informationem eorum qui credituri ſunt illi in vitam æternam.

Notwithſtanding / for this cauſe was I receaued to mercy / that Jeſus Chriſt ſhould firſt ſhewe on me all long ſuffering vnto the enſample of thē/ which ſhall in time to come beleeue in him vnto eternal life.

17. Regi autem ſeculorum immortali, inviſibili, ſoli Deo honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Now vnto the King euerlaſting/ immortall/ inuiſible/ vnto God onely wiſe/ be honour and glorie for euer/ and euer/ Amen.

Das I. Capitel.

13. Der ich zuuor war ein Läſterer vnd ein Verfolger/ vnd ein ſchmäher/ aber mir iſt barmhertzigkeit widerfaren/ denn ich habs vnwiſſend gethan/ im vnglauben.

Jeg ſom tilforn vaar en Beſpaattere/ en Forfølgere oc en Forhaanere/ Men mig er Barmhertighed vederfaren/ Thi ieg giorde det vuitterlige/ i vantro.

14. Es iſt aber deſto reicher geweſen die Gnade vnſers HERRN/ ſampt dem Glauben vnd der Liebe/ die inn Chriſto Jeſu iſt.

Men vor HERRJS Naade vaar diſſrigere/ met Tro oc Kærlighed/ ſom er i Chriſto Jheſu.

15. Denn das iſt je gewißlich war/ vnd ein thewer werthes wort/ Daß Chriſtus Jeſus kommen iſt inn die Welt/ die Sünder ſelig zu machen/ vnter welchen ich der fürnemſt bin.

Thi det er io viſſelige ſant/ oc it dyrt verdigt ord/ at Jheſus Chriſtus kom til Verden/ at gøre Syndere ſalige/ iblant huilcke ieg er den Størſte.

16. Aber darumb iſt mir Barmhertzigkeit widerfahren/ auff daß an mir fürnemlich Jeſus Chriſtus erzeigete alle gedult/ zum Exempel denen/ die an jhn glauben ſolten/ zum ewigen Leben.

Men der faare er mig Barmhertighed vederfaren/ Paa det at Jheſus Chriſtus vilde beuiſe i mig al taalmodighed/ dem til it Exempel/ ſom ſkulde tro paa hannem/ til det euige liff.

17. Aber Gott dem ewigen Könige/ dem vnvergänglichen vnd vnſichtbarn/ vnd allein weiſen/ ſey ehr vnd preiß in ewigkeit/ Amen.

Men Gud den euige Konge/ ſom er vforgengelig oc vſynlig och alene viſ/ vere ære oc priſ i euighed/ Amen.

Kapitola I.

13. Kterýž ſem prwé byl rauhačem/ a protiwnjkem/ a vkrutnjkem: Ale miloſrdenſtwij Božijho gſem doſſel/ nebo gſem z newědomij to činil ſkrze newěru.

Którym pierwey był bluźnierzem y przeſládowcá/ y gwałtownikiem/ ále ſie nádemną zmiłował/ ábowiem nie wiedząc/ tom czynił przez niedowiárſtwo.

14. Rozhognila ſe pak welmi Miloſt PANA naſſeho s wěrau a s milowánijm/ kteréž geſt w Krýſtu Gežijſſy.

Ale bárzo obfitowáłá łáſká Páná náſzego z wiárą y z miłością/ która ieſt w Kryſtuśie Jezuśie.

15. Wěrná řeč a wſſý wzácnoſti hodná/ že Kryſtus Gežjs přiſſel na tento Swět/ aby hřijſſné ſpaſené učinil/ z nichž to yá prwnij gſem.

Wiernać ieſt tá mowá y wſzelákim obyczáiem godna/ ábyſmy ią przyięli/ iż Kryſtus Jezus przyſzedł ná ſwiát áby grzeſzniki zachował/ z których iam ieſt pierwſzym.

16. Ale proto miloſrdenſtwij gſem doſſel/ aby na mně nayprwé dokázal Kryſtus Gežjs wſſeliké dobroty/ k přijkladu těm kteřijž magij vwěřiti w něho/ k žiwotu wěčnému.

Ale ſie dla tego nademną zmiłował/ áby we mnie pierwſzym okazał Jezus Kryſtus wſzeláką litość/ żebym był wzorem tym którzyby wierzyli weń ku żywotowi wiecznemu.

17. Protož Králi wěkuow neſmrtedlnému/ newiditedlnému / ſamému Maudrému Bohu čeſt a ſláwa na wěky wěkuow/ Amen.

A Królowi wiecznemu/ nieśmiertelnemu/ niewidomemu/ sámemu mądremu Bogu/ cześć niech będźie y chwałá ná wieki wiekow/ Amen.

א

18 הָנָא פּוּקְדָנָא מַגְעֵל
אֲנָא לָךְ בְּרִי טִימָתָאוֹס
אַיךְ נְבִיּוּתָא קַדְמָיָתָא
דַּהֲוַי עֲלַיךְ דְּתִתְפְּלַח בְּהֵין
פַּלְחוּתָא הָדָא שַׁפִּירְתָּא׃

Queſto precetto ti raccomando, figliuol mio Timoteo, che ſecondo le Profetie, che ſon prima ſtate di te, eſerciti in eſſe buona militia.

19 בְּהַיְמָנוּתָא וּבְתַאוֹרְתָא
טָבְתָא אִילֵין גֵּיר דַּלְהָדָא
דְּחַקוּ מֶנְּהוֹן מֶן הַיְמָנוּתָא
אֶסְתַּרְקוּ׃

Hauendo fede e buona conſcientia, laquale alcuni hauendo rifiutata, hanno fatto naufragio ne la fede.

20 אַיךְ הוּמֶנָאוֹס
וַאלֶכְּסַנְדְּרוֹס הָלֵין
דְּאַשְׁלְמֵת לְסָטָנָא דְּלָא
יֶהְוּוֹן מְגַדְּפִין׃

De i quali e Himeneo & Aleſſandro, i quali io ho dati à ſatana, accioche imparino à non baſtemmiare.

ב

1 בָּעֵא אֲנָא הָכִיל מֶנָּךְ
דְּמֶן קְדָם כֻּל מֶדֶּם בָּעוּתָא
תֶּהְוֵא מְקַרְבָא לַאלָהָא
וְצַלּוֹתָא וְתַחֲנָנְתָא
וְתַוְדִּיתָא חְלָף כֻּלְּהוֹן בְּנַי
נָשָׁא׃

Io eſorto dunque che innanzi à tutte le coſe ſi facciano preghi, orationi, interceſſioni, è ringratiamenti per tutti gli huomini.

2 חְלָף מַלְכֵּא וְרַוְרְבָנֵא
דְּעוּמְרָא שַׁלְיָא וְנַיְחָא
נֶעְמַר בְּכֻלָּה דַּחְלַת אֲלָהָא
וְדַכְיוּתָא׃

Per li Re, è per tutti quelli che ſon in dignità: accioche noi viuiamo vita quieta è tranquilla, in ogni pietà & honeſtà.

3 הָדָא גֵּיר שַׁפִּירָא
וּמְקַבְּלָא קְדָם אֲלָהָא
מַחְיָנַן׃

Percioche queſto è buono & accetto dinanzi à Dio Saluator noſtro.

א

18 אֶת־הַמִּצְוָה הַזֹּאת אַפְקִיד
בְּיָדְךָ בְּנִי טִימוֹתֵאָה כַּנְּבוּאוֹת
הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁהֵן עָלֶיךָ אֲשֶׁר
תִּלָּחֵם בָּהֵן אֶת־מִלְחָמָה טוֹבָה׃

Eſte mandamiento, hijo Timotheo, te encargo, para que conforme à las profecias paſſadas de ti, milites por ellas buena milicia:

19 וּתְהִי־לְךָ אֱמוּנָה וּמַדָּע טוֹב
אֲשֶׁר אֲנָשִׁים הֲדָפוּהוּ וַיִּגְּעוּ בְּדֵי
רִיק׃

Reteniendo la fe y buena conſciencia, la qual echando de ſi algunos hizieron naufragio en la fe.

20 כְּמוֹ הוּמֵנָאוֹס וַאֲלֶכְסַנְדְּרוֹס
אֲשֶׁר נְתַתִּים לַשָּׂטָן אֲשֶׁר יִלְמְדוּ
לֹא לְגַדֵּף׃

De los quales fueron Hymeneo y Alexandre, que yo entregué à Satanas para que aprendan à no blaſphemar.

ב

1 וּמִתְחַנֵּן אֲנִי מִקַּדְמַת כָּל־
דְּבָרִים לַעֲשׂוֹת תַּחֲנוּנִים
תְּפִלּוֹת שְׁאֵלוֹת תּוֹדוֹת עַל־כָּל־
בְּנֵי־אָדָם׃

Amoneſto, pues, ante todas coſas, que ſe hagan rogatiuas, oraciones, peticiones, hazimientos de gracias, por todos los hombres.

2 עַל־הַמְּלָכִים וְעַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר
בִּגְאוֹת נִצָּבִים אֲשֶׁר נֵלֵךְ לְאִטֵּנוּ
וְשַׁלְוֵי עוֹלָם נַשְׂגֶּה חַיִל בְּכָל
יִרְאַת יְהוָה וּבְתָם־לֵבָב׃

Por los reyes, y por todos los que eſtan en eminencia: que biuamos quieta y repoſadamente en toda piedad y honeſtidad.

3 כִּי־זֹאת טוֹבָה וְנִרְצָה בְּעֵינֵי
אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתֵנוּ׃

Porque eſto es lo bueno y agradable delante del Dios ſaluador nueſtro.

ά.

18. Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν.

Fils Timothee, ie te recommande ce commandement que ſelon les propheties qui auparauant ont eſté de toi, par icelles tu faces deuoir de guerroyer en ceſte bonne guerre:

19. Ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες ἀπωσάμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν.

Ayant foy & bonne conſcience: laquelle quelques vns ayans reiettee, ont fait naufrage quant à la foy:

20. Ὧν ἐστιν ὑμέναιος καὶ ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

D'entre leſquels ſont Himenee, & Alexandre, que i'ai liurés à Satan, afin qu'ils apprenēt par ce chaſtiment de ne plus blaſphemer.

ΚΕΦΑΛ. ϐ.

ΠΑρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων, ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων.

I'admonneſte donc qu'auant toutes choſes on face requeſtes, prieres, ſupplications, & actions de graces pour tous hommes:

2. Ὑπὲρ Βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Pour les rois, pour tous ceux qui ſont cōſtitués en dignité, afin que nous puiſſions mener vie paiſible & tranquille, en toute pieté & honneſteté.

3. Τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

Car cela eſt bon & agreable deuant Dieu noſtre Sauueur:

I. AD TIMOTH:

CAP. I.

18. Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, ſecundùm præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam.

This commandement committe I vnto thee/ ſonne Timotheus/according to the prophecies/which went before vpon thee / y thou by them ſhouldeſt fight a good fight.

19. Habens fidem & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.

Hauing fayth and a goood conſcience/which ſome haue put away / and as concerning fayth/ haue made ſhipwracke.

20. Exquibus eſt Hymenæus & Alexander, quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare.

Of whom is Hymeneus / and Alexander/whome I haue deliuered vnto Satan / that they might learne not to blaſphime.

CAP. II.

OBſecro igitur primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus.

I exhorte therefore / that firſt of all ſupplications / prayers / intereceſſions / and giuing of thankes be made for all men.

2. Pro regibus & omnibus qui in ſublimitate ſunt: ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate.

For Kings/and for all that are in authoritie / that we may lead a quiet / and a peaceable life/in al godlines and honeſtie.

3. Hoc enim bonum eſt & acceptum coram ſalvatore noſtro Deo.

For this is good and acceptable in the ſight of God our Sauiour.

I. An Timotheum.

Das I. Capitel.

18. Diß Gebot befehl ich dir/mein Sohn Timothee / nach den vorigen Weiſſagungen über dir / daß du inn denſelbigen eine gute Ritterſchafft übeſt.

Dette Bud befaler ieg dig/min Søn Timothee/ effter den fremfarne Prophecie offuer dig/at du ſtrider en God Strid i dem.

19. Vnd habeſt den Glauben vnd gut Gewiſſen / welche etliche von ſich geſtoſſen / vnd am Glauben Schiffbruch erlitten haben.

Oc haffuer Troen oc en god Samuittighed/huilcken nogle haffue kaſt fra ſig/ oc haffue ledet Skibbrud i Troen.

20. Vnter welchen iſt Hymeneus vnnd Alexander / welche ich habe dem Sathana gegeben / daß ſie gezüchtiget werden/ nicht mehr zu läſtern.

Iblant huilcke er Hymeneus oc Alexander/huilcke ieg haffuer giffuit Satan/at de ſkulle lære/at de icke mere beſpaatte.

Das II. Capitel.

SO ermahne ich nun / daß man für allen dingen zu erſt thue / Bitte / Gebet / Fürbit vnd Danckſagung/ für alle Menſchen.

SAa formaner ieg nu / at mand faar alle ting ſkal førſt gøre Bøn/ Formaning/ Forbedelſe oc Tackſigelſe/ for alle Menniſke.

2. Für die Könige vnd für alle Oberkeit / auff daß wir ein gerühlich vnnd ſtilles leben führen mögen / inn aller Gottſeligkeit vnd Ehrbarkeit.

For Konger oc for al Offrighed/ at wi kunde leffue it roligt oc ſtille Leffnet/ i al Gudelighed oc Erlighed.

3. Denn ſolches iſt gut/ darzu auch angenem für Gott vnſerm Heyland.

Thi det er gaat/der til ocſaa behageligt faar Gud vor Frelſere.

I. K Tymotheowi.

Kapitola I.

18. Toto pak přikazugi a poraučijm tobě Synu Thymothee/ wedlé předpowědě- ných o tobě Proroctwijch/ aby wedl w nich dobrý bog.

To roſkazánie zálecam ćie ſynu Tymotheuſzu/ to ieſt/ ábyś wedle proroctw ktore przeſzły o tobie/ walczył przez nie onym dobrym woiowániem.

19. Mage wijru a dobré ſwědomij / kteréžto někteřij odpuſtiwſſe/ pohynuli při Wijře.

Trzymáiąc wiárę y dobre ſumnienie/ ktore odrzućiwſzy niektorzy/ poginęli od wiáry.

20. Z kterýchžto počtu gſau Hymeneus a Alexander/ kteréž gſem poručil Sſatanáſſowi/ aby ſe naučili nerauhati.

Z ktorych ieſt Hymeneus y Alexánder/ ktorem podał ſzátánowi/ áby ſię náucżyli nie bluźnić.

Kapitola II.

NAPoſým pak/ aby nayprwé předewſſemi wěcmi býwaly proſby/ modlitby/ Swaté žádoſti/ a děkowánij/ za wſſeckny Lydi.

NApominam tedy przed wſzytkimi rzeczámi/ áby były czynione prośby / modlitwy/ żądania/ y dziękczynienia/ zá wſzytki ludźie.

2 Za Krále y za wſſeckny kteřijž gſau w auřadech poſtaweni/ abychom tichý a pokogný žiwot wedli/ we wſſý pobožnoſti a čiſtotě:

Zá Krole/ y zá wſzytki przełożone/ ábyſmy cichy y ſpokoyny żywot wiedli z wſzeláką pobożnośćią/ y ucżćiwośćią.

3. Neb to dobré geſt a wzácné před Spaſytelem naſſým Bohem.

Abowiemći tho ieſt rzecz dobra/ y przyiemna przed Bogiem zbáwićielem náſzym.

ב

4 הו דצבת דכלהון בני נשא ייחון ויתפנון לידעתא דשררת׃

Ilquale Vuole che tutti gli huomini ſi ſaluino, è vengano à la cognitione de la Verità.

5 חד הו גיר אלהא וחד הו מציעיא דאלהא ודבני נשא בר נשא ישוע משיחא׃

Imperoche egli è Vn ſolo Iddio, & Vn ſolo Mediator di Dio è de gli huomini, cioè, Chriſto IESV huomo.

6 הו דיהב נפשה פורקנא חלף כל אנש סהדותת דאתת בזבנה׃

Ilquale ha dato ſe ſteſſo in prezzo di redentione per tutti, rendendone il teſtimonio à ſuoi tempi.

7 הי דאנא אתתסימת כרוזה ושליחה קושתת אמר אנא ולא מדגל אנא דהוית מלפנא דעממת בהימנותא דשררא׃

Delqual teſtimonio ſono ſtato poſto io Banditore & Apoſtolo (io dico la Verità in Chriſto, è non mento) Dottor de Gentili in fede è Verità.

8 צבא אנא הכיל דהוו מצלין גברא בכל דוכת כד מרימין אידיהון דכ דכיאית דלא רוגזא ודלא מחשבתת׃

Io Voglio dunque che gli huomini facciano oratione in ogni luogo, alzando ſu le mani pure, ſenza ira è contentione.

9 הכנת אף נשת באסכימא נכפא דלבושא בתחמציתא ובנכפותת יהוא תצביתהין לת ב בגדולת ובדהבת או במרגניתא או בנחתת שפירת׃

Similmente ancora, che le donne ſ'adornino in habito honeſto, con Vergogna è modeſtia, non in treccie, ò in oro, ò perle, ò Veſte ſontuoſe.

ב

4 אשר חפץ להושיע את־כל בני אדם ולבוא אל־דעת האמת׃

El qual quiere que todos los hombres ſean ſaluos, y que vengan al conocimiento de la verdad:

5 כי־אלהים אחד הוא ואיש בינים אחד בין אלהים ובין בני־אדם בן־האדם ישוע המשיח׃

Que ay vn Dios, anſi miſmo vn Mediador entre Dios y los hombres hombre, el Chriſto Ieſus;

6 אשר שם אשם נפשו על־כלם את־עדות בעתותיה׃

El qual ſe dió à ſi miſmo en redemcion por todos: el teſtimonio de qual (ſue confirmado) en ſu tiempo:

7 אשר אליה שמני אלהים לקורא ולשליח (את־אמת מדבר אני במשיח אינני כוזב) למלמד הגוים באמונה ואמת׃

Del qual yo ſoy pueſto por predicador y Apoſtol (digo verdad en el Chriſto, no miento) Doctor de las Gentes en fidelidad y verdad.

8 וחפץ אני להתפלל האנשים בכל מקום מרימם את־ידיהם מבלי חרון ומריבה׃

Quiero, pues, que los varones oren en todo lugar leuantando manos limpias, ſin yra ni contienda.

9 ולכה גם הנשים בבגדי הדרת קדש ובטהרה להתהדר לא במעשה עבות או קשרים או־זהב או־פנינים או־בלבושים יופים׃

Anſi miſmo tambien las mugeres, en habito honeſto, atauiendoſe de verguença y modeſtia: no con cabellos encreſpados, o ora, o perlas, o veſtidos coſtoſos:

β.

4. Ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

Lequel veut que tous hommes ſoyent ſauués, & vienent à la cognoiſſance de verité.

5. Εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος χριστὸς ἰησοῦς.

Car il y a vn ſeul Dieu, & y a vn ſeul Moyenneur entre Dieu & les hommes, aſſauoir Ieſus Chriſt homme:

6. Ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις.

Qui s'eſt donné ſoi-meſme pour rançon pour tous, afin d'eſtre en teſmoignage en ſon propre temps.

7. Εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος· ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι· διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.

A quoi i'ai eſté eſtabli Heraut & Apoſtre (ie di verité en Chriſt, ie ne men point) docteur des Gentils en foy & verite.

8. Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.

Ie vueil donc que les hommes facent priere en tout lieu, leuans leurs mains pures, ſans ire & ſans queſtion.

9. Ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἀργυρίῳ, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ.

Pareillement auſſi que les femmes ſe parent d'vn accouſtrement honneſte auec vergongne & modeſtie, non point auec treſſes, ni or, ni perles, ni habillemens ſomptueux:

CAP. II.	Das II. Capitel.	Kapitola II.
4. Qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.	4. Welcher wil/ daß allen Menſchen geholffen werde/ vnd zu erkentniß der Warheit kommen.	4. Kterýž chce aby wſſyckni Lidé ſpaſeni byli/ a k poznánij prawdy přiſſli.
Who will that all men ſhalbe ſaued/& come vnto the knowledge of the trueth.	Huilcken der vil/ at alle Menniſke ſkulle hielpis/ oc komme til Sandheds bekendelſe.	Ktory chce áby wßyſcy ludźie byli zbáwieni/ y aby przyßli ku vznániu prawdy.
5. Vnus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus.	5. Denn es iſt ein Gott vnd ein Mitler zwiſchen Gott vnd den Menſchen/ nemlich/der Menſch Chriſtus Jeſus.	5. Geden geſt zagiſté Buoh/ geden také y Smijrce Božij a lidſký/ Cžlowěk Kryſtus Gežijš:
For there is one God/and one Mediatour betweene God and man/which is the man Chriſt Jeſus.	Thi der er en Gud oc en Meglere mellem Gud oc Menniſken/ ſom er/ det Menniſke Chriſtus Jheſus.	Boć ieden ieſt BOG/ ieden też POSRZEDNIK Bogá y ludźi/ CZLOVVIEK Kryſtus Jezus.
6. Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus: cuius teſtimonium temporibus ſuis confirmatum eſt.	6. Der ſich ſelbs gegeben hat für alle/ zur Erlöſung/ daß ſolchs zu ſeiner zeit geprediget würde.	6. Kterýžto dal ſebe ſamého mzdu na wykaupenij za wſſecky/ o němž ſwědectwij to čaſy ſwými vtwrzeno geſt.
Who gaue himſelfe a raunſome for all men/to be a teſtimonie in due time.	Som gaff ſig ſelff for alle/til Forløſning/at ſaadant ſkulde predickis i ſin tid.	Ktory ſámego ſiebie wydał zápłáta odkupienia za wßytki/ ktory ieſt onym świádectwem náznáczonym czáſom ſwoim.
7. In quo poſitus ſum ego prædicator & apoſtolus (veritatem dico, non mentior) doctor Gentium in fide & veritate.	7. Dazu ich geſetzt bin ein Prediger vnd Apoſtel (ich ſage die warheit inn Chriſto/ vnnd liege nicht) ein Lehrer der Heyden/ im Glauben vnd in der Warheit.	7. W kterémžto poſtawen gſem yá za Kazatele a Apoſſtola (Prawdu prawijm a neklamám) y za Včitele Pohanůw w Wijře a w Prawdě.
Whereunto I am ordeyned a preacher & an Apoſtle (I ſpeake the trueth in Chriſt/and lie not) euen a teacher of the Gentiles in fayth and veritie.	Thi huilcket ieg er ſæt en Predickere oc Apoſtel (Jeg ſiger ſandhed i Chriſto/ oc liuger icke) Hedningenis Lærere/i Troen oc vdi Sandhed.	Ktorego ieſtem poſtánowion woźnym y Apoſtołem (prawdęć mowię przez Kryſtuſá, nieklámam) nauczyćielem pogánow z wiárą prawdą.
8. Volo ergo viros orare in omni loco: levantes puras manus, ſine ira & diſceptatione.	8. So wil ich nun/daß die Männer beten an allen orten/ vnd auffheben heilige hände/ohn zorn vnd zweifel.	8. Protož chcy/ aby Mužij/ ſe modlili na každém mijſtě/ pozdwihugijce čiſtých rukau bez hněwu a bez ſwárůw.
I will therefore that the men pray/ euerie where lifting vp pure handes without wrath/ or douting.	Saa vil ieg nu/ at Mendene ſkulle bede i alle ſteder/ oc opløffte hellige hender/ vden vrede oc tuil.	Chce tedy áby mężowie ſie modlili ná każdym mieyſcu/ ták iżby ſczyre podnośili ręce bez gniewu y zwatpienia.
9. Similiter & mulieres in habitu ornato: cùm verecundia & ſobrietate ornantes ſe, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa.	9. Deſſelbigen gleichen die Weiber/ daß ſie in zierlichem Kleide/mit ſcham vnd zucht ſich ſchmücken/ nicht mit Zöpffen oder Gold/ oder Perlen/oder köſtlichem Gewand.	9. Též y ženy w oděwu ſluſſném/ s ſtydliwoſtij a s ſtřijzliwoſtij okraſſlugijce ſe/ neſtrogijce a netočijce ſobě wlaſuow/ a ne w Zlatě/ ani w Perlách/ ani w drahém rauſſe:
Likewiſe alſo the women/ that they aray them ſelues in comely apparel/ with ſhamefaſtnes & modeſtie/ not with broided heare/or golde/or pearles/ or coſtly apparell.	Diſligeſt Quinderne/at de ſkulle pryde ſig i høffuiſke klæder/ met bluſel oc tuct/ icke met folder flettelſe eller guld/ eller perler/ eller kaaſteligt klæde.	Tákże y niewiáſty áby ſie przychedzáły vbiorem poczćiwym z wſtydem y ſtromnośćia/ nie ſplećionymi włoſy/ ábo złotem/ ábo perlámi/ ábo vbiorem koßtownym.

ב

10 אֶלָּא בַּעְבָדֵא טָבֵא אֵיכַנָּא דְיָאֵא לַנְשֵׁא דְּמִשְׁתַּוְּדִין דַּחְלַת אֱלָהָא׃

Ma (quel che è conueniente à donne che fanno profeſſione di pietà) per buone opere.

11 אַנְתְּתָא בְּשֶׁלְיָא הֲוָת יָלְפָא בְּכֻל שׁוּעְבָּד׃

La donna impari in ſilentio con ogni ſoggettione.

12 לַאנְתְּתָא גֵּיר לְמַלָּפוּ לָא מַפֵּס אֶנָא וְלָא ל לְמַמְרָחוּ עַל גַּבְרָא אֶלָּא תֶּהְוֵא בְּשֶׁלְיָא׃

Imperoche io non permetto che la donna inſegni, ne ch'ell' habbia autorità ſopra l'huomo, ma ch'ella ſtia in ſilentio.

13 אָדָם גֵּיר אֶתְגְּבֵל לוּקְדַם וְהָיְדֵין חַוָּא׃

Imperoche Adamo fu formato il primo, e poi Eua.

14 וְאָדָם לָא טְעָא אַנְתְּתָא דֵּין טְעָת וַעֲבַרַת עַל פּוּקְדָנָא׃

Et Adamo non fu ſedutto, ma la donna eſſendo ſedotta, fu rea de la traſgreſſione.

15 חָיָא דֵּין בְּיַד יַלְדֶיהָ אִן יְקַוּוּן בְּהַיְמָנוּתָא וּבְחוּבָּא וּבְקַדִּישׁוּתָא וּבְנַכְפּוּתָא׃

Nondimeno ella ſarà ſaluata generando de figliuoli, ſ'ella ſtarà ſalda ne la fede, è charità, è ſantificatione, con modeſtia.

ג

1 מְהַיְמְנָא הִי מֶלְּתָא דְּאֶן אֶנָשׁ רָאֵג קַשִּׁישׁוּתָא עֲבָדָא שַׁפִּירָא רָאֵג׃

Parola certa è queſta: ſe alcuno appetiſce di eſſer Veſcouo, deſidera vn'opera eccellente.

2 וָלֵא דֵּין דְּנֶהֱוֵא קַשִּׁישָׁא אֵיכַנָא דְּמוּמָא לָא מֶשְׁתְּכַח בֵּהּ וְנֶהְוֵא בַּעְלָא דְּחֲדָא אַנְתְּתָא אֵינָא דְּעִיר רַעְיָנֵהּ וְנַכֵּף וּמְטַכַּס וְרָחֵם אַכְסְנָיֵא וּמַלְּפָן׃

Biſogna dunque ch'el Veſcouo ſia irreprenſibile, marito d'vna ſola moglie, vigilante, ſobrio, modeſto, ricettator di foreſtieri, atto ad inſegnare.

ב

10 כִּי־אִם כַּנָּאוֶה לַנָּשִׁים הַמַּאֲמִירוֹת יִרְאַת יְהֹוָה בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים׃

Mas de buenas obras, como conuiene à mugeres que profeſſan piedad.

11 אִשָּׁה בְּדֻמִיָּה תִּלְמֹד בְּכָל־עֲנָוָה וּדְמָמָה׃

La muger aprenda callando con toda ſujecion

12 וְלָאִשָּׁה אֵינֶנִּי מַנִּיחַ לְלַמֵּד וְלֹא לְהַגְבִּיר עַל־אִישָׁהּ כִּי־אִם לִהְיוֹתָהּ בְּדֻמִיָּה׃

Porque no permitto à la muger enſennar, ni tomar autoridad ſobre el varon, ſino eſtar en ſilencio.

13 כִּי־אָדָם בָּרִאשׁוֹנָה נוֹצַר וְאַחֲרָיו חַוָּה׃

Porque Adam fue formado el primero: luego Eua.

14 וְאָדָם לֹא נִשָּׁא כִּי־אִם הָאִשָּׁה כַּאֲשֶׁר הִשָּׁא אוֹתָהּ הַנָּחָשׁ עָבְרָה אֶת־הַמִּצְוָה׃

Item, Adam no fue engannado, ſino la muger fue engannada en la rebellion.

15 וְתִוָּשַׁע בְּלֶדֶת בָּנִים אִם יַעַמְדוּ בֶּאֱמוּנָה וּבְאַהֲבָה וּבְקֹדֶשׁ עִם טָהֳרָתָהּ׃

Empero ſaluarſeha engendrando hijos, ſi permaneciere en la fe y charidad, y en la ſanctificacion, y modeſtia.

ג

1 נֶאֱמָן הַדָּבָר הַזֶּה אִם יַשֶּׁה אִישׁ לִבּוֹ לַכְּהֻנָּה וְלִפְקֻדָּה הוּא מַעֲשֶׂה טוֹב מִתְאַוֶּה׃

Palabra fiel, Si alguno deſſea Obiſpado, obra inſigne deſſea.

2 וְיִשְׁוֶה לַכֹּהֵן לִהְיוֹתוֹ בְּלִי כָל־מוּם בַּעַל אִשָּׁה אַחַת שֹׁקֵד חָכָם וְנָבוֹן נֶהְדָּר וְאֹהֵב הַגֵּרִים מְלַמֵּד וּמוֹרֶה׃

Conuiene, pues, que el Obiſpo ſea irreprehenſible, marido de vna ſola muger, ſolicito, templado, compueſto, hoſpedador, apto para enſennar:

β′.

10. Ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν, δι' ἔργων ἀγαθῶν.

Ains (comme il eſt ſeant à femmes qui font profeſſion de ſeruir à Dieu) de bonnes œuures.

11. Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ.

Que la femme aprene en ſilence, en toute ſuiection:

12. Γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρὸς, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ

Car ie ne permets point que la femme enſeigne, ni qu'elle vſe d'authorité ſur le mari, mais qu'elle ſoit en ſilence.

13. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα.

Car Adam a eſté formé le premier, & puis apres Eue.

14. Καὶ ἀδάμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε.

Et ce n'a point eſté Adam qui a eſté ſeduit: mais la femme ayant eſté ſeduite, a eſté, en tranſgreſſion.

15. Σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει, καὶ ἀγάπῃ, καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Or ſera-elle ſauuee en engendrant des enfans, ſi elle demeure en foy, & dilection, & ſanctification, auec modeſtie.

ΚΕΦΑΛ. γʹ.

Πιστὸς ὁ λόγος, εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ.

Ceſte parole eſt certaine: Si quelcun a affection d'eſtre eueſque, il deſire vne œuure excellente.

2. Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλεον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν.

Mais il faut que l'Eueſque ſoit irreprehenſible, mari d'vne ſeule femme, vigilant, attrempé, honorable, hoſpitalier, propre à enſeigner:

CAP. II.

10. Sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona.

But (as becommeth women that profeſſe the feare of God) with good workes.

11. Mulier in ſilentio diſcat, cum omni ſubiectione.

Let the woman learne in ſilence with all ſubiection.

12. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, ſed eſſe in ſilentio.

I permit not a woman to teach/ neither to vſurpe authoritie ouer the man / but to be in ſilence.

13. Adam enim primus formatus eſt, deinde Heva.

For Adam was firſt formed / then Eue.

14. Et Adam non eſt ſeductus: mulier autem ſeducta, in prævaricatione fuit.

And Adam was not deceyued/ but the woman was deceyued/ and was in the tranſgreſſion.

15 Salvabitur autem per filiorum generationem: ſi permanſerint in fide & dilectione & ſanctificatione cum ſobrietate.

Not withſtanding/ through bearing/ of children/ ſhee ſhalbe ſaued if they continue in fayth/ and loue/ and holines with modeſtie.

CAP III.

Fidelis ſermo. Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.

This is a true ſaying / If any man deſire the office of a Biſhop/ he deſireth a worthie worke.

2. Oportet ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem.

A Biſhop therefore muſt be vnreproueable / the huſband of one wife/ watching/ ſober/ modeſt/ harberous/ apt to teache.

Das II. Capitel.

10. Sondern wie ſichs ziemet den Weibern/ die da Gottſeligkeit beweiſen/ durch gute werck.

Men ſom Quinder bør/ der beuiſe gudelighed/ formedelſt gode Gerninger.

11. Ein Weib lerne in der ſtille/ mit aller vnterthänigkeit.

En Quinde ſkal lære i ſtilhed / met al vnderdanighed.

12. Einem Weibe aber geſtatte ich nicht daß ſie lehre/ auch nicht daß ſie deß Mannes herr ſey/ ſondern ſtille ſey.

Oc jeg ſteder icke en Quinde til at lære/ oc icke helder/ at hun ſkal vere herre offuer Manden/ men hun ſkal vere ſtille.

13. Denn Adam iſt am erſten gemacht/ darnach Heva.

Thi Adam bleff førſt ſkabt/ ſiden Eua.

14. Vnd Adam ward nicht verführet/ das Weib aber ward verführet/ vnd hat die ůbertrettung eingeführet.

Oc Adam bleff icke beſuegen/ men Quinden bleff beſuegen/ oc indførde Offuertrædelſen.

15. Sie wird aber ſelig werden durch Kinderzeugen/ ſo ſie bleibet im Glauben/ vnd in der Liebe/ vnd in der Heiligung/ ſampt der zucht.

Men hun ſkal bliffue ſalig formedelſt Børnefødzel/ der ſom hun bliffuer i Troen/ oc vdi Kærlighed/ oc i Hellighed/ met tuct.

Das III. Capitel.

DAs iſt je gewißlich war. So jemandt ein Biſchoffsampt begert/ der begeret ein köſtlich werck.

DEt er io viſſelige ſant. Der ſom nogen begærer it Biſcops Embede/ hand begærer en kaaſtelig gerning.

2. Es ſol aber ein Biſchoff vnſträfflich ſein/ eines Weibes Mann/ nüchtern/ mäſſig/ ſittig/ gaſtfrey/ lehrhafftig.

En Biſcop ſkal vere wſtraffelig/ En Quindis Mand/ ædru/ retſindig/ tuctig/ gerne lene Huſſ/ duelig til at lære.

Kapitola II.

10. Ale yakož ſluſſý na Ženy/ kterēž vkazugij na ſobē pobožnoſt/ ſkrze dobrē ſkutky.

Ale dobremi vczynkámi/ co przyſtoi niewiaſtam/ ktore ſlubuią być pobożnemi.

11. Žena ať ſe včij mlčijc we wſſelikē poddanoſti.

Niewiáſtá niech ſię vczy w milczeniu z wſzelákim poddańſtwem.

12. Neb wčiti Ženē nedopauſſtijm/ ani Panowati nad mužem: ale aby byla w mlčenij.

Abowiem nie dopuſzczám niewieście vczyć/ áni bráć zwierzchności nád mężem/ ále być w milczeniu.

13. Adam zagiſtē prwē geſt ſtwořen/ a potom Ewa:

Bo Adám pierwſzy ſpráwiony ieſt/ potym Ewá.

14. A Adam nenij ſweden/ ale Žena gſaucy ſwedena/ byla přičinau přeſtaupenij.

Adam też nie był zwiedziony/ ále niewiáſtá zwiedziona/ zſtáłá ſie winna przeſtępſtwa.

15. Wſſak ſpaſena bude/ ſkrze rozenij Dětij/ budauli trwati w Wijře/ a w milowánij/ a w Swatoſti/ s ſtřijzliwoſtij.

A wſzákże bedzie zbáwiona dzieći rodząc/ ieſliby trwáłá w wierze/ y w miłości/ y w świętobliwości/ z miernością.

Kapitola III.

WJerná geſt řeč. Žádáli kdo Biſkupſtwij/ dobré práce žádá.

WIernać ieſt tá mowa/ ieſli ktho vrzędu Biſkupiego żąda/ zacney ſpráwy żąda.

2. Ale muſý Biſkup býti bez auhony/ gedinē Manželky Muž/ bedliwý/ ſtřijzliwý/ ſtřijdmý/ maudrý/ ozdobený ctnoſtmi/ ſtýdliwý/ přijwětiwý/ zpuoſobný k včenij.

Ma tedy być Biſkup bez nagánienia/ mąż iedney żony/ czuyny/ trzeźwi/ ſkromny/ rad goście przyimuiący/ godny ku vczeniu.

ג

3 וְלָא עָבַר עַל חַמְרָא וְלָא רָהֳטָא אִידֵהּ לְמָמְחָא אֶלָּא יֶהְוֵא מַכִּיךְ וְלָא נַצְיָא וְלָא רָחֵם כַּסְפָּא׃

Non dedito al vino, non battitore, non deſideroſo del diſoneſto guadagno : ma manſueto, ſenza riſſe, ſenz'auaritia.

4 וַמְדַבַּר בַּיְתֵהּ שַׁפִּיר וַאחִיד בְּנַוְהִי בְּשׁוּעְבָּדָא בְּכֻלָּהּ דַּכְיוּתָא׃

Che gouerni bene la ſua propria famiglia, che habbia i ſuoi figliuoli in ſoggettione, con ogni riuerentia.

5 אֶן גֵּיר בַּיְתָא דְנַפְשֵׁהּ לָא יָדַע דְּיְדַבַּר שַׁפִּיר א אֵיכַנָּא מַשְׁכַּח עֲדְתֵהּ דַּאלָהָא דְּיְדַבַּר׃

Imperoche ſe vn non ſa gouernar la ſua propria famiglia, come hauerà egli cura de la Chieſa di Dio?

6 וְלָא יֶהְוֵא טְלֵא תּוּלְמָדֵהּ דְּלָא יִתְתְּרִים וְיִפֵּל בְּדִינֵהּ דְּסָטָנָא׃

Non ſia nouitio, accioche gonfiato di ſuperbia, non caſchi ne la condannation del diauolo.

7 וְלֵא דֵּין דְּסָהֲדוּתָא שַׁפִּירְתָא אִית לֵהּ מֶן בַּרָיֵא דְּלָא יִפֵּל בְּחֶסְדָּא וּבְפַחָא דְּסָטָנָא׃

Biſogna ch'egli habbia etiandio buon teſtimonio da quelli che ſon di fuore : accioche non caſchi in vituperio, e nel laccio del diauolo.

8 וְאַף מְשַׁמְשָׁנָא הָכַנָּא יֶהְווּן דְּכֵין וְלָא יְמַלְּלוּן תַּרְתֵּין וְלָא יֶהְווּן צָלֵין לְחַמְרָא סַגִּיָּאָא וְלָא יְרַחְמוּן יוּתְרָנָא טַנְפָּא׃

Similmente i Diaconi biſogna che ſiano di grauità, non doppij nel parlare, non dediti à molto vino, non intenti à diſoneſto guadagno.

9 אֶלָּא יַאחְדוּן אָרָזָא דְּהַיְמָנוּתָא בְּתָארְתָא דְּכִיתָא׃

Ritenendo il miſterio de la fede in pura conſcientia.

10 וְהָנוּן הָלֵין יֶתְבַּקוּן ל לוּקְדַם וְהָיְדֵין יְשַׁמְשׁוּן כַּד אִיתַיְהוּן דְּלָא רְשִׁין׃

E queſti ancora ſiano primamente prouati, e poi miniſtrino, eſſendo eſſi irreprenſibili.

ג

3 לֹא זוֹלֵל וְסוֹבֵא לֹא אִישׁ רִיב וּמַצָּה לֹא בֹצֵעַ בֶּצַע כִּי־אִם עָנָו מַצְנִיעַ לֶכֶת עִם אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים לֹא מַכֶּה בְּאֶגְרוֹף רֶשַׁע לֹא אוֹהֵב כֶּסֶף וְזָהָב׃

No amador del vino, no heridor, no cudicioſo de ganancias torpes, mas moderado, no litigioſo, ageno de auaricia:

4 נֹהֵג בֵּיתוֹ בְּחָכְמָה וְיֵשׁ לוֹ בָנִים וְיִכָּנְעוּ תַחְתָּיו בְּכָל־תֹּם לֵבָב וּבֹר יָדַיִם׃

Que gouierne bien ſu caſa, que tenga ſus hijos en ſujecion con toda honeſtidad.

5 וְאִם אִישׁ לֹא יֵדַע לִנְהֹג בֵּיתוֹ אֵיכָכָה לַעֲדַת אֱלֹהִים יִדְאַג׃

Porque el que no ſabe gouernar ſu caſa, como curará de la Igleſia de Dios?

6 לֹא־נַעַר הַלִּמּוּד פֶּן רָם לִבּוֹ וְיִפּוֹל בְּמִשְׁפַּט הַשָּׂטָן׃

No nouicio. porque hinchandoſe no cayga en juyzio del diablo.

7 כִּי־צָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ עֵידָה טוֹבָה מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּחוּץ פֶּן בִּגְדוּפָה יִפּוֹל וּבְמוֹקֵשׁ הַשָּׂטָן׃

Item, conuiene que tambien tenga teſtimonio de los eſtrannos : porque no cayga en verguença y en lazo del diablo.

8 הַמְשָׁרְתִים גַּם־כֵּן זַכִּים לֹא מְלוּשָׁנִים בְּלֵב וָלֵב מְדַבְּרִים לֹא זוֹלְלִים אוֹ סוֹבְאִים אוֹ שִׁכּוֹרִים מֵרֹב יַן וְשֵׁכָר לֹא בוֹצְעֵי־בָצַע׃

Los Diaconos anſi miſmo honeſtos, no de dos lenguas : no dados àl mucho vino, no amadores de torpes ganancias.

9 וִיהִי־לָהֶם סוֹד הָאֱמוּנָה בְּמַדָּע טָהוֹר׃

Que tengan el myſterio de la fe juntamente con limpia conſciencia.

10 וְהָאֵלֶּה יִבָּחֲנוּ בָּרִאשׁוֹנָה וְאַחַר יְשָׁרְתוּ בְּלִי־כָל־מוּם וְחוֹבָה׃

Y eſtos aun tambien ſean antes prouados, y anſi miniſtren, ſi fueren ſin crimen.

γʹ.

3. Μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον ἀφιλάργυρον.

Non point adonné au vin, non bateur, non conuoiteux de gain deshonneſte : mais benin, non quereleux, non auaricieux :

4. Τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος.

Conduiſant honneſtement ſa propre maiſon, ayant ſes enfans ſuiets en toute reuerence,

5. Εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;

(Car ſi quelcun ne ſait conduire ſa propre maiſon, comment pourra-il gouuerner l'Egliſe de Dieu?)

6. Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.

Non point nouuel apprenti depeur qu'eſtant enflé d'orgueil il ne tombe en la condamnation du calomniateur.

7. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

Il faut auſſi qu'il ait bon teſmoignage de ceux qui ſont de dehors : afin qu'il ne tombe en reproche, & au piege du diable.

8. Διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς.

Semblablement il faut que les diacres ſoyent graues, non point doubles en parole, conuoiteux de gain deshonneſte.

9. Ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει.

Retenans le ſecret de la foy en vne conſcience pure.

10. Καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες.

Et que ceux-ci auſſi ſoyent premierement eſprouués, puis qu'ils ſeruent, eſtans trouués irreprehenſibles.

CAP. III.

3. Non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtũ: non litigioſum, non cupidum.

Not giuen to wine / no ſtriker / not giuen to filthie lucre / but gentle / no fighter / not couetous.

4. Suæ domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.

One that can rule his owne houſe honeſtly / hauing children vnder obedience with all honeſtie.

5. Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit: quomodo eccleſiæ Dei diligentiam habebit?

For if any can not rule his owne houſe / how ſhall he care for the Church of God?

6. Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat diaboli.

He may not be a yong ſcholar / leſt he being puffed vp fall into the condemnation of the deuill.

7. Oportet autem illum & teſtimonium habere bonũ ab iis qui foris ſunt: ut non in opprobrium incidat & in laqueum diaboli.

He muſt alſo be well reported of / euen of them which are without / leaſt he fall into rebuke / and the ſnare of the deuill.

8. Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes.

Likewiſe muſt Deacons be honeſt / not double tongued / not giuen vnto much wine / neither to filthie lucre.

9. Habentes myſterium fidei in conſcientia pura.

Hauing the myſterie of the fayth in pure conſcience.

10. Et hi autem probentur primùm: & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.

And let them firſt be proued: then let them miniſter / if they be found blameles.

Das III. Capitel.

3. Nicht ein Weinſauffer / nicht bochen / nicht vnehrliche handthierung treiben / ſondern gelinde / nicht haderhafftig / nicht geitzig.

Icke en Vindrancker / icke en offuerfuſere / icke den ſom ſtaar effter ſlem Vinding / Men metlidig / icke tretactig / icke gerig.

4. Der ſeinem eigen Hauſe wol fürſtehe / der gehorſame Kinder habe mit aller ehrbarkeit.

Som kand vel faareſtaa ſit eget Huſſ / ſom haffuer lydige Børn met al erlighed.

5. So aber jemandt ſeinem eigen Hauſe nicht weiß fürzuſtehen / wie wird er die Gemeine Gottes verſorgen?

Thi der ſom nogen icke veed at faareſtaa ſit eget Huſſ / huorledis ſkal hand beſørge Guds Menighed?

6. Nicht ein newling / auff daß er ſich nicht auffblaſe / vnd dem Läſterer ins vrtheil falle.

Icke Nyplantet / at hand ſkal icke opblæſe ſig / oc falde i Laſterens Dom.

7. Er muß aber auch ein gut zeugniß haben / von denen die drauſſen ſind / auff daß er nicht falle dem Läſterer in die ſchmach vnd ſtrick.

Hand ſkal oc haffue it gaat vidniſbyrd / aff dem ſom ere vden faare / paa det hand ſkal icke falde i Laſterens forſmædelſe oc ſnare.

8. Deſſelbigen gleichen die Diener ſollen ehrbar ſein / nicht zweyzüngig / nicht Weinſäuffer / nicht vnehrliche handthierung treiben.

Diſligeſt ſkulle Tienere vere erlige / icke Tuetungede / icke Vindranckere / icke bruge werlig handel.

9. Die das geheimniß deß Glaubens in reinem Gewiſſen haben.

Som haffue Troens hemmelighed i en reen Samuittighed.

10. Vnd dieſelbigen laſſe man zuvor verſuchen / darnach laſſe man ſie dienen / wenn ſie vnſträfflich ſind.

De mand ſkal førſt forſøge dem / der effter ſkal mand lade dem tiene / om de ere vſtraffelige.

Kapitola III.

3. Neopilec Wijna / ani bitec ginych: ani zyſku ſſeredného žádoſtiwý / ale ſprawedliwý / neſwárliwý / a nelakomý.

Nie pijanicá / nie targáiac ſie rękámi nákogo / nie ſſukáiacy zyſku niepoczćiwego / ále mierny / nie zwadliwy / nie łakomy.

4. Kterýžby čeled ſwau dobře zprawowal / a Synyby měl poddané we wſſý vctiwoſti.

Ktoryby dom ſwoy dobrze ſpráwowal / ktoryby dźiatki miáł w kárnośći / z wſſeláką vczćiwośćia.

5. Pakli kdo čeledi ſwé neumij zprawowati / y kterak Cýrkew Božij řediti budeť

Abowiem ieſliby ktho nie vmiał właſnego ſwego domu ſpráwowáć / iákoż pieczą mieć bedźie o Kośćiele Bożym?

6. Ne wnowěk Wijře přiſſlý / aby pozdwižhna ſe w paychu / nevpadl w Saud Dábluow.

Nie nowotny / áby bedác nádęthy nie wpadł w obwinowánie czártowſkie.

7. A také má míti ſwědectwij dobré od těch / kteříž gſau wně / aby nevpadl w pohaněnij a w oſýdlo Diáblowo.

Abowiem potrzebá teſt áby miał dobre świádectwo od obcych / áby nie wpadł w pohańbienie / y w śidło dyabelſkie.

8. Též Jahnowé magij býti mrawnij / ne dwogijho yazyku ne mnoho Wijna pigijce / nežádagijce mrzkého zyſku.

Dyakonowie tez máłá być vczćiwi / nie dwoiákiego ſłowá / nie vdawáiacy ſie za wielkim pićiem winá / nie żadáiac zyſku niepoczćiwego.

9. Magijce tagemſtwij wijry w ſwědomij čiſtém.

Trzymáiac táiemnice wiáry / z ſzczyrym ſumnieniem.

10. A ti ať gſau nayprw zkuſſeni / a tak ať poſluhugij aby žádný gich haněti nemohl.

A ći thez niechay pierwey bedą doświadczeni / zátym niech ſłużą / ieſliby byli przez nagánienia.

ג

11 הָכַנָא אַף נֶשֵׁא נֶהוְיָן
נַכְפָן וְנֶהוְיָן עִיר רַעיָנֵיהֵין
וְנֶהוְיָן מְהַימְנָן בְּכָל מֶדֶם
וְלָא נֶהוְיָן אָכְלָן קַרְצֵא ׃

Similmente biſogna che le lor mogliere ſiano modeſte, non calunniatrici, ſobrie, fede i in tutte le coſe.

12 מְשַׁמְשָׁנֵא נֶהווֹן אֱנָשָׁא
דְּחָדָא אַנְתְּתָא הָוָת לֵה
וְדַבַּר בְּנַוְהי וּבַיְתֵה שַׁפִּיר ׃

I Diaconi ſiano mariti d'vna ſola moglie, che gouernino bene i lor figliuoli e le lor proprie famiglie.

13 אַילֵין גֵּיר דְּשַׁמְּשׁוּ שַׁפִּיר
דַּרְגָּא טָבָא קָנַין לְנַפְשְׁהוֹן
וּמַגְלְיוּת אַפֵּא סַגִּיאָתָא
בְּהַימָנוּתָא דְּיֵשׁוּעַ —
מְשִׁיחָא ׃

Perche quelli che haueranno ben miniſtrato, s'acquiſtano vn buon grado, e molta libertà ne la fede che è in Chriſto IESV.

14 הָלֵין כָּתֵב אֶנָא לָךְ כַּד
מְסַבַּר אֶנָא דְּבַעֲגַל אָתֵא
אֶנָא לְוָתָךְ ׃

Io ti ſcriuo queſte coſe, ſperando di venire ben preſto à te.

15 וְאֶן הָו דֵּין דְּמַוחַר א
אֶנָא דְּתֵדַע אֵיכַנָא וָלֵא
לְמֶתְהַפָּכוּ בְּבַיתֵה דַּאלָהָא
דְּאִיתַיה עִדְתָא דַּאלָהָא
חַיָּא עַמּוּדָא וְשֶׁתֶאסְתָא
דַּשְׁרָרָא ׃

Ma ſe io tardaſſi, accioche tu ſappia come biſogna conuerſare ne la Caſa di Dio, che è la Chieſa di Dio viuente, colonna o ſoſtenimento de la Verità.

16 וְשַׁרִירָאִית רַב הוּ
אָרָזָא הָנָא דְּכִאנוּתָא
דְּאֶתְגְּלִי (אֱלָהָא) בִּבְסַר
וְאֶזְדַּדַּק בְּרוּחַ וְאֶתְחְזִי
לְמַלְאֲכֵא וְאֶתְכְּרֶז בֵּית
עַמְמֵא וְאֶתְהַימַן בְּעָלְמָא
וְאֶסְתַּלַּק בְּשׁוּבְחָא ׃

E ſenza dubbio alcuno, grande è il miſterio de la pietà, cioè che Iddio s'è manifeſtato in carne, giuſtificato in Spirito, veduto da gli Angeli, predicato à le Genti, creduto nel mondo, & eleuato in gloria.

ג

11 הַנָּשִׁים גַּם כֵּן תִּהְיֶינָה נְכוֹת
לֹא מַכְלִימוֹת שׁוֹקְדוֹת נֶאֱמָנוֹת
בְּכָל־דָּבָר ׃

Las mugeres anſi miſmo honeſtas, no detractoras: templadas, fieles en todo.

12 לַמְשָׁרְתִים לְאִישׁ אִישׁ תְּהִי־
לוֹ אִשָּׁה אַחַת לְאֵשֶׁת חֵיקוֹ הֵיטֵב
נוֹהֲגִים בְּנֵיהֶם וּבָתֵּיהֶם ׃

Los Diaconos ſean maridos de vna ſola muger, que gouiernen bien ſus hijos y ſus caſas.

13 כִּי־אֲשֶׁר מֵיטִיבִים לְשָׁרֵת
מַעֲלָה טוֹב יִקְנוּ לְנַפְשָׁם וּבִטָּחוֹן
רַבָּה בֶּאֱמוּנָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ ׃

Porque los que bien miniſtràren, ganan para ſi buen grado, y mucha confiança en la fe que es en el Chriſto Ieſus.

14 אֶת־הָאֵלֶּה כָּתַבְתִּי אֵלֶיךָ
וּמְשַׂבֵּר אֲנִי לָבוֹא אֵלֶיךָ בִּמְהֵרָה׃

Eſto te eſcriuo con eſperança que vendré preſto à ti:

15 וְאִם מְאַחֵר אֲנִי אֲשֶׁר תֵּדַע
אֵיכָכָה יִשְׁוֶה לְךָ לְהִתְהַלֵּךְ בְּבֵית
אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִיא קְהַל אֵל חַי
עַמּוּד וִיסוֹד הָאֱמֶת ׃

Y ſi no viniere tan preſto, paraque ſepas como (te) conuenga conuerſar en la Caſa de Dios que es la Igleſia del Dios biuo, coluna y poſte de verdad.

16 וּבֶאֱמֶת גָּדוֹל הוּא סוֹד יִרְאַת
יְהֹוָה כִּי־אֱלֹהִים נִגְלָה בְּבָשָׂר
נִצְדַּק בָּרוּחַ נִרְאָה אֶל־מַלְאָכִים
נִקְרָא בַגּוֹיִם נֶאֱמַן בְּעוֹלָם הַזֶּה
לֻקַּח בְּכָבוֹד ׃

Y ſin falta grande es el myſterio de la piedad: Dios ſe ha manifeſtado en carne, Ha ſido juſtificado con el Eſpiritu, Ha ſido viſto de los Angeles, Ha ſido predicado à las Gentes, Ha ſido creydo en el mundo, Ha ſido recebido en gloria.

γ.

11. *Γυναῖκας ὡσαύτως σεμνὰς, μὴ διαβόλους, νηφαλέους, πιστὰς ἐν πᾶσι.*

Semblablement il faut que leurs femmes ſoyẽt honneſtes, non meldiſantes, ſobres, fideles en toutes choſes.

12. *Διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων.*

Que les Diacres ſoyent maris d'vne ſeule femme, conduiſans honneſtement leurs enfans, & leurs propres maiſons.

13. *Οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.*

Car ceux qui auront bien ſerui acquierent vn bon degré pour eux, & vne grande liberté en la foy, laquelle eſt en Ieſus Chriſt.

14. *Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σε τάχιον.*

Ie t'eſcri ces choſes eſperant que ie viendrai bien toſt vers toi:

15. *Ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας.*

Que ſi ie tarde, c'eſt afin que tu ſaches comment il faut conuerſer en la maiſon de Dieu, qui eſt l'Egliſe de Dieu viuant, la colomne & appuy de verité.

16. *Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.*

Et ſans contredit, le ſecret de pieté eſt grand, aſſauoir que Dieu a eſté manifeſté en chair, iuſtifié en Eſprit, veu des Anges, preſché aux Gentils, creu au monde & enleué en gloire.

CAP. III.

11. Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahētes, ſobrias, fideles in omnibus.

Likewiſe their wiues muſt be honeſt / not euill ſpeakers / but ſober / and faythfull in all thinges.

12. Diaconi ſint unius uxoris viri: qui filiis ſuis bene præſint, & ſuis domibus.

Let the Deacons be the huſbandes of one wife / and ſuch as can rule their children well / and their owne houſholdes.

13. Qui enim bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide quæ eſt in Chriſto Ieſu.

For they that haue miniſtred well / get them ſelues a good degree / and great libertie in the fayth / which is in Chriſte Jeſus.

14. Hæc tibi ſcribo (*fili Timothee*) ſperans me ad te venire citò.

Theſe things write J vnto thee / truſting to come very ſhortly vnto thee.

15. Si autem tardavero: ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quę eſt eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.

But if J tarie ſong / that thou mayeſt yet knowe / howe thou oughteſt to behaue thy ſelfe in the houſe of God / which is the Church of the liuing God / the piller and ground of trueth.

16. Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.

And without controuerſie / great is the myſterie of godlines / which is / God is manifeſted in the fleſhe / iuſtified in the Spirite / ſeene of Angels / preached vnto the Gentiles / beleeued on in the worlde / and receyued vp in glorie.

Das III. Capitel.

11. Deſſelbigen gleichen jre Weiber ſollen ehrbar ſein / nicht Läſterinne / nüchtern / trew in allen dingen.

Diſligeſt ſkulle deris Huſtruer vere erlige / icke Laſtere / ædrue / tro i alle ting.

12. Die Diener laß einen jeglichen ſein eines Weibes Mann / die jhren Kindern wol fürſtehen / vnd jren eigen Häuſern.

Lad Tienerne vere huer en Huſtruis Mand / ſom vel faareſtaa deris Børn / oc deris egne Huſſ.

13. Welche aber wol dienen / die erwerben jnen ſelbs ein gute ſtuffen / vnd eine groſſe freydigkeit im Glauben / in Chriſto Jeſu.

Men huilcke ſom tiene vel / de forhuerffue dem ſelff en god trappe / oc en ſtor frimodighed i Troen vdi Chriſto Jheſu.

14. Solchs ſchreibe ich dir / vnd hoffe auffs ſchierſte zu dir zu kommen.

Dette ſcriffuer ieg dig til / oc haabis at komme ſnart til tig.

15. So ich aber verzöge / daß du wiſſeſt / wie du wandeln ſolt in dem hauſe Gottes / welchs iſt die Gemeine deß lebendigen Gottes / ein Pfeiler vnnd Grundveſte der Warheit.

Men der ſom ieg tøffuer / at du ſkalt vide / huorledis du ſkalt vandre i Guds Huſſ / ſom er den leffuende Guds Menighed / Sandheds Pillere oc Grunduol.

16. Vnd künthlich groß iſt das gottſelige Geheimniß / Gott iſt offenbaret im Fleiſch / gerechtfertigt im Geiſt / erſchienen den Engeln / geprediget den Heyden / geglaubet von der Welt / aufgenommen in die Herzligkeit.

Oc det Gudelige hemmelighed er obenbarlig ſtor / Gud er obenbaret i Kødet / retferdiget i Aanden / obenbaret Englene / predicket faar Hedningene / troet aff Verden / anammet i Herlighed.

Kapitola III.

11. Těž y Manželky gegich magij býti ſtydliwě / neutrhawě / ſtřijzliwě / we wſſech wěcech wěrně.

Tákże żony ich niech beda vczćiwe / nie potwarne / trzeźwie / wierne we wßytkim.

12. Jahnowě buďtež gedně Manželky mužij / kteřijžby ſwými Syny dobřě wládli / y ſwau čeledij.

Dyakonowie niech beda mężowie iedney żony / ktorzyby dziatki dobrze rzadzili / y własne domy.

13. Neb kteřij budau dobře poſluhowati dobrěho ſtupně k auřadu ſobě dobudau / a mnohěho dauffánij y ſwobody w Wijře kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy.

Abowiemći ktorzyby dobrze ſlużyli / doſtepuia ſami ſobie mieyſcá dobrego / y wielkiey wolności przez wiárę / ktora ieſt w Kryſtuſie Jezuſie.

14. Totoť pijſſy tobě ſynu Tymothee / mage náděgi že brzo přijgdu k tobě:

Ty rzeczy tobie piße / nadziewáiac ſie iż przyide do ciebie bárzo rychło.

15. Pakliť tijm prodlijm / aby wěděl kterak máš w Domu Božijm obcowati / kterýž geſt Cýrkew Boha žiwěho / ſlaup a vtwrzenij Prawdy:

A ieſliby m omieſkał / abyś wiedział iáko ſie maß w domu Bożym ſpráwowáć / ktory ieſt kośćioł Bogá żywego / ſłup y potwirdzenie prawdy.

16. A w prawdě weliké geſt tagemſtwij pobožnoſti / kteréž zgeweno geſt w těle / ſprawedliwě včiněno w Duchu / vkázalo ſe Angeluom / kázáno geſt Pohanuom / vwěřili mu na Swětě / přiyato geſt w Sláwě.

A bez wątpienia wielkać ieſt táiemnicá pobożności / iż BOG zſtał ſie widomym w ćiele / vſprawiedliwiony w duchu / widźian ieſt od Aniołow / przepowiedźian ieſt pogánom / vwierzono mu ná świećie / y ieſt wzgore / wźiet do chwáły.

ד

1 רוּחָא דֵין בְּפַשִּׁיקָאִית
אָמְרָא דַּבְזַבְנֵא אַחֲרָיֵא
נֶפְרְקוּן אֱנָשׁ אֱנָשׁ מֶן הַי
הַימָנוּתָא וְנֵאזְלוּן בָּתַר
רוּחָא טָעְיָתָא וּבָתַר
יוּלְפָּנָא דְּשֵׁאדֵא׃

Lo Spirito dice eſpreſſamente che ne ſeguenti tempi alcuni ſi ribellaranno da la fede, attendendo à gli ſpiriti ingannatori, & à le dottrine de demonij.

2 הָלֵין דְּבַאסְכֵּמָא דַּגָּלָא
מַטְעִין וּמְמַלְּלִין כַּדְבוּתָא
וְכַוִין בְּתָארְתְהוֹן׃

Di quelli che con hipocriſia parlano il falſo, hauendo la lor conſcientia cauterizata.

3 וְכָלִין לְמֶזְדַּוָּגוּ וּמְפַקְּדִין
מֶן מֵאכְלָתָא אַילֵין דְּא
דַּאלָהָא בְּרָא אֶנֵין לְחוּשָּׁחָא
נַלְמַתְוְדָיוּתָא לְאַילֵין דְּמ
דְּמְהַימְנִין וְיָדְעִין שָׁרָרָא׃

Proibendo il maritarſi: comandando l'aſtenerſi da i cibi, che Iddio ha creati ad eſſer riceuuti con rendimento di gratie da i fedeli e da quelli che hanno conoſciuta la verità.

4 מֶטוּל דְּכֻל דַּבְרִיתָא
לַאלָהָא שַׁפִּיר הוּ וְלַיִת
מֶדֶּם דְּמַסְלַי אֶן בְּתַוְדִּיתָא
יֶתְנְסֵב׃

Imperoche ogni creatura di Dio è buona, e niente è da rifiutare quando ſi pigli con rendimento di gratie.

5 מְקַדַּשׁ הוּ גֵּיר בְּמֶלְּתָא
דַּאלָהָא וּבַצְלוֹתָא׃

Percioche è ſantificato per la parola di Dio e per l'oratione.

6 הָלֵין אֶן תְּהֵוֵית מַלֵּף
לַאחַיךְ מְשַׁמְשָׁנָא טָבָא
תְּהֵוֵא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
כַּד מֶתְרַבֵּא אַנְתְּ בְּמֶלֵּא
דְּהַיְמָנוּתָא וּבְיוּלְפָּנָא
טָבָא דְּאַלִיף אַנְתְּ׃

Se tu proporrai queſte coſe à i fratelli, ſarai buon miniſtro di IESV Chriſto, nutrito ne le parole de la fede e de la buona dottrina che tu hai ſeguitata.

ד

1 וְהָרוּחַ אָמְנָם אוֹמֶרֶת כִּי־
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים יָסוּרוּ אֲנָשִׁים
מֵאֱמוּנָה וְיַקְשִׁיבוּ לְרוּחוֹת
הַתַּעְתְּעִים וְאֶל־לִמּוּדֵי הַשֵּׁדִים׃

Empero el Eſpiritu dize manifieſtamente, Que en los poſtreros tiempos algunos apoſtatarán de la fe, eſcuchando à eſpiritus de error, y à doctrinas de demonios.

2 לְדַבֵּר כְּזָבִים בַּחֹנֶף לְהַכּוֹת
אֶת־מַדַּע נַפְשָׁם׃

Que con hypocriſia hablarán mentira teniendo cauterizada la conſciencia:

3 אֲשֶׁר יְכַלְאוּ מִקַּחַת אִשָּׁה וִיצַוּוּ
לְהִשָּׁמֵר מֵאֹכֶל אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים
לְקַחְתָּם הַמַּאֲמִינִים וְיוֹדְעֵי אֱמֶת
עִם תּוֹדָה׃

Que defenderán el matrimonio, Apartarſe los hombres de las viandas que Dios crió para que con hazimiento de gracias participaſſen de ellas los fieles, y los que han conocido la verdad.

4 כִּי־כָל־בְּרִיאַת אֱלֹהִים
טוֹבָה הִיא וּמְאוּמָה לֹא לִמְאֹס
אֲשֶׁר עִם תּוֹדָה תִּלָּקֵחַ׃

Porque todo lo que Dios crió, es bueno y nada ay que deſechar, tomandoſe con hazimiento de gracias.

5 כִּי־נִקְדְּשָׁה בִּדְבַר אֱלֹהִים
וּבִבְרָכָה׃

Porque por la palabra de Dios, y por la oracion es ſanctificado.

6 אֶת־הָאֵלֶּה אִם תּוֹרֶה אֶת־
הָאַחִים טוֹב תִּהְיֶה מְשָׁרֵת יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אָמוּן בְּדִבְרֵי הָאֱמוּנָה
וְלִמּוּד טוֹב אֲשֶׁר לָמַדְתָּ׃

Si eſto propuſieres à los Hermanos, ſeras buen Miniſtro de Ieſus el Chriſto, criado en las palabras de la fe y de la buena doctrina, la qual has alcançado.

ΚΕΦΑΛ. δʹ.

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύματι πλάνης, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων.

Or l'Eſprit dit notamment qu'ès derniers temps, quelques vns ſe reuolteront de la foy, s'adonnans aux eſprits abuſeurs, & aux doctrines des diables:

2. Ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν.

Enſeignans menſonges par hypocriſie, eſtans cauterizés en leur propre conſcience:

3. Κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν.

Defendans de ſe marier, commandans de s'abſtenir des viandes que Dieu a creées pour les fideles, & pour ceux qui ont cognu la verité, pour en vſer auec action de graces.

4. Ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον.

Car toute creature de Dieu eſt bonne, & rien n'eſt à reietter, eſtant prins auec action de graces.

5. Ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.

Car elle eſt ſanctifiee par la Parole de Dieu, & par la priere.

6. Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας ᾗ παρηκολούθηκας.

Si tu propoſes ces choſes aux freres, tu ſeras bõ miniſtre de Ieſus Chriſt, nourri ès paroles de foy & de la bonne doctrine que tu as ſoigneuſement ſuiuie.

CAP. IIII.

SPiritus autem manifeſtè dicit quia in noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum.

Nowe the Spirit ſpeaketh euidently/ that in the latter times ſome ſhall depart from the fayth/ and ſhall giue heede vnto ſpirits of errour/ and doctrines of deuils.

2. In hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam.

Which ſpeake lyes through hypocriſie / and haue their conſciences burned with an hote yron.

3. Prohibentium nubere, abſtinere à cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem.

Forbidding to marrie/ and commanding to abſteine from meates which God hath created to be receyued with giuing thankes of them which beleeue/ and knowe the trueth.

4. Quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur.

For euery creature of God is good/ and nothing ought to be refuſed/ if it bee receyued with thankeſgiuing.

5. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.

For it is ſanctified by the worde of God/ and prayer.

6. Hæc proponens fratribus, bonus eris miniſter Chriſti Ieſu, enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ quam aſſecutus es.

If thou put the brethren in remembrance of theſe thinges / thou ſhalt bee a good miniſter of Jeſus Chriſt / which haſt bene nouriſhed vp in the wordes of fayth/ and of good doctrine/ which thou haſt continually followed.

Das IIII. Kapitel.

Der Geiſt aber ſaget deutlich/ daß in den letzten zeiten werden etliche von dem Glauben abtretten/ vnd anhangen den verführiſchen Geiſtern/ vnd lehrn der Teufel.

AAnden ſiger klarlige At der ſkulle nogle træde fra Troen / i de ſiſte Tider/ oc henge ved de bedragelige Aander/ oc Dieffuelens lærdom.

2. Durch die/ ſo in gleißnerey Lügenredner ſind / vnd Brandmal inn jrem Gewiſſen haben.

Formedelſt dem / ſom i vduortis hellighed tale Løgn/ oc haffue Brendemercke i deris Samuittighed.

3. Vnd verbieten Ehelich zu werden/ vnd zu meiden die Speiſe/ die GOtt geſchaffen hat/ zu nemen mit danckſagung den Glaubigen / vnd denen die die Warheit erkennen.

Oc forbiude at giffteis / oc biude at ſky den Mad/ ſom Gud haffuer ſkabt/ at de ſkulle anamme met Tackſigelſe/ ſom tro oc kende ſandhed.

4. Denn alle Creatur Gottes iſt gut/ vnd nichts verwerfflich/ das mit danckſagung empfangen wird.

Thi alle Guds Creature ere gode/ oc inted ſkal forſkiudis/ ſom anammis met tackſigelſe.

5. Denn es wirdt geheiliget durch das Wort Gottes vnd Gebet.

Thi det bliffuer helliget formedelſt Guds ord oc bønen.

6. Wenn du den Brüdern ſolchs fürhelteſt / ſo wirſt du ein guter Diener Jeſu Chriſti ſein / aufferzogen in den worten deß Glaubens/ vnd der guten Lehre / bey welcher du jmmerdar geweſen biſt.

Der ſom du giffuer Brødrene dette til kende / da bliffuer du en god Jhesu Chriſti Tienere/ opfød i Troens Ord oc god Lærdom/ hoſſ huilcken du haffuer ſtedze veret.

Kapitola IIII.

DUch pak zgewně prawij/ že w poslednijch čaſých odſtaupij někteřij od Wijry/ poſlauchagijce duchůw ſwodných/ a včenij Dyábelſkých.

A Duch ſáwnie opowieda / iż oſtátecznych cżáſow od ſtapia niektorzy od wiáry/ ſłuchaiac duchow zdrádliwych y náuk cżártowſkich.

2. W pokrytſtwij lež mluwijcých/ a canchowané magijce ſwědomij ſwé.

Przez obłudność kłamcow/ kthorych ſumnienie gorącym żeláżem ieſt odćiete.

3. Bránijce Manželſtwij/ welijce zdržowati ſe od pokrmuow/ kteréž geſt Buoh ſtwořil/ aby byli přigijmáni s děkowánijm od wěrných/ a od těch/ kteřijž gſau poznali prawdu.

Ktorzy zákázuia małżeńſtwá/ kaza ſie pewśćiegáć od pokarmow/ ktore Bog ſtworzył ku vżywániu wiernym z dziękowániem/ y tym ktorzy poznali prawde.

4. Neb každé ſtwořenij Božij dobré geſt/ a nic nemá býti zamijtáno což s děkowánijm ſe přigijmá;

Abowiem cokolwiek Bog ſtworzył/ dobre ieſt/ á nic nie ma być odrzucono/ ieſliby z dziękowániem przyimowano było.

5. Poſwěcuge ſe zagiſté ſkrze ſlowo Božij a Modlitbu.

Gdyż poświecono bywa przez ſlowo Boże/ y modlitwe.

6. To budeſſli předkládati Bratřijm/ budeſs dobrým Služebnijkem Kryſta Gežijſſe/ wykrmen gſa ſlowy Wijry a dobrého naučenij/ kteréhož gſy doſſel.

Jeſli to podaſz bráciey/ dobrym będzieſz ſługą Jezu Kryſta/ wychowanym w ſłowiech wiáry / y nauki dobrey/ ktore ieś ſtatecznie naſládował.

ד

7 מֵן שׁוּעְיָתָא דֵּין ע
בַּפַּכִּיְהָתָא דְסָבְתָא אֶשְׁתַּאַל
וְדַרֵשׁ נַפְשָׁךְ בְּכִאנוּתָא׃

E fuggi le fauole profane, e da donne vecchie: & eſercita te ſteſſo ne la pietà.

8 דּוּרָשָׁא גֵּיר דְּפַגְרָא
דַּבְנָא זְעוּרָא מוֹתַר כִּאנוּתָא
דֵּין בְּכֻל מֶדֶם מוֹתְרָא
וְאִית לָהּ שׁוּדָיָא דְּחַיֵּא
דְּזַבְנָא הָנָא וְדַעְתִיד׃

Percioche l'eſercitation corporale à poca coſa è vtile: ma la pietà è vtile à tutte le coſe, hauendo le promeſſe de la vita preſente e de la futura.

9 מְהַיְמְנָא הִי מֶלְּתָא
וְשָׁוְיָא הִי לַמְקַבָּלוּתָהּ׃

Queſta è parola certa, e degna d'eſſere in tutto riceuuta.

10 מֶטוּל הָדָא הוּ גֵּיר
לָאיְנַן וּמֶתְחַסְּדִינַן
דַּמְסַבְּרִינַן בַּאלָהָא חַיָּא
דְּאִיתַוְהִי מַחְיָנָא דִּבְנַי
נָשָׁא כֻּלְּהוֹן יַתִּירָאִית
דַּמְהַיְמְנֵא׃

Imperoche noi per queſto ſoſteniam de le fatiche, e ſiamo vituperati, percioche habbiam poſta la ſperanza in Dio viuente, ilquale è Saluator di tutti gli huomini, e maſſimamente de fedeli.

11 הָלֵין אַלֵּף וּפַקֵּד׃

Annuntia queſte coſe, & inſegnale.

12 וְלָא אֱנָשׁ נְבַסֵּא עַל
טַלְיוּתָךְ אֶלָּא הֲוִי דְּמוּתָא
לַמְהַיְמְנֵא בְּמֶלְּתָא
וּבְהוּפָּכָא וּבְחוּבָּא
וּבְהַיְמָנוּתָא וּבְדַכְיוּתָא׃

Niun diſprezzi la tua giouenezza: ma ſii eſempio à i fedeli ne le parole, ne la conuerſatione, ne la charità, ne lo ſpirito, ne la fede, ne la purità.

13 עַד אָתֵא אֶנָא אֶתְחַפַּט
בְּקֶרְיָנָא וּבְבָעוּתָא ו
וּבְיוּלְפָנָא׃

Attendi à la lettione, à l'eſortatione, à la dottrina, infin à tanto ch'io venga.

14 וְלָא תִבְסֵא בְּמַוְהַבְתָּא
דְּאִית בָּךְ הָי דְּאֶתְיַהְבַת
לָךְ בִּנְבִיוּתָא וּבְסִימְדָא
דְּקַשִּׁישׁוּתָא׃

Non far poca ſtima del dono che è in te, ilqual t'è ſtato dato per profetia con l'impoſition de le mani del collegio di Seniori.

ד

7 וְהִשָּׁמֶר לְךָ מֵחֹל שְׁנִינוֹת
הַזְּקֵנוֹת אַךְ הוֹגִיעַ אֶת־בְּשָׂרְךָ
לְיִרְאַת יְהֹוָה׃

Mas las fabulas profanas y de viejas deſecha ſino exercitate para la piedad.

8 כִּי־יְגִיעַת הַבָּשָׂר לִמְעַט
מוֹעִילָה אֲבָל יִרְאַת יְהֹוָה אֶל־
כָּל־מוֹעִילָה וְיֶשׁ־לָהּ שְׁבוּעָה
בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא׃

Porque el corporal exercicio para poco es prouechoſo: mas la piedad à todo aprouecha, porque tiene promeſſa deeſta vida preſente y de la venidera.

9 נֶאֱמָן הַדָּבָר הַזֶּה וְשָׁוֶה לְכָל־
לָקַח׃

Palabra fiel, y digna de ſer recebida de todos.

10 כִּי־בְזֹאת יָגַעְנוּ וְנֶחֱרַף כִּי־
שִׂבַּרְנוּ בְּאֵל חַי אֲשֶׁר הוּא מוֹשִׁיעַ
כָּל־בְּנֵי אָדָם וְיוֹתֵר הַנֶּאֱמָנִים׃

Que por eſto aun trabajamos, y ſomos mal dichos, porque eſperamos en el Dios biuiente, el qual es ſaluador de todos los hombres, y mayormente de los que creen.

11 צַוֵּה אֶת־הָאֵלֶּה וְלַמְּדֵמוֹ׃

Eſto manda y enſenna.

12 אִישׁ לֹא יָבוּז אֶת־נְעוּרֶיךָ
כִּי־אִם הֱיֵה דְמוּת הַנֶּאֱמָנִים
בְּדָבָר בַּהֲלִיכָה בְּאַהֲבָה בְּרוּחַ
בֶּאֱמוּנָה בְּבֹר תֹּם וָיֹשֶׁר׃

Ninguno tenga en poco tu mocedad: mas ſe exemplo de los fieles en palabra en conuerſacion, en charidad, en eſpiritu, en fe, en limpieza.

13 עַד־אָבוֹא תְּנַצֵּחַ בַּמִּקְרָא
בַּנֶּחָמָה וּבַלִּמּוּד׃

Entre tanto que vengo, ocupate en leer, exhortar, enſennar.

14 אַל־תִּמְאַס אֶת־מַתַּת אֱלֹהִים
אֲשֶׁר בְּךָ הַנִּתְּנָה לְךָ בִּנְבוּאָה
בְשִׂימַת יָדַיִם בַּכְּהֻנָּה׃

No menoſprecies el donque eſtá en ti, que te es dado para prophetizar con la impoſicion de las manos de la Anciania.

δʹ.

7. Τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ· γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν.

Mais reiette les fables profanes, & ſemblables à celles des vielles: & t'exerce en pieté.

8. Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν, καὶ τῆς μελλούσης.

Car l'exercice corporel eſt profitable à peu de choſe, mais la pieté eſt profitable à toutes choſes, ayant les promeſſes de la vie preſente, & de celle qui eſt à venir.

9. Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος.

Ceſte parole eſt certaine, & digne d'eſtre entierement receuë.

10. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

Car pour cela auſſi trauaillons-nous, & ſommes en opprobre, pource que nous eſperons au Dieu viuant: qui eſt le conſeruateur de tous hommes, mais principalement des fideles.

11. Παράγγελλε ταῦτα, καὶ δίδασκε.

Annonce ces choſes, & les enſeigne.

12. Μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ.

Que nul ne meſpriſe ta ieuneſſe: mais ſois patron des fideles en paroles, en conuerſation, en dilection, en eſprit, en foy, en pureté.

13. Ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ.

Sois attentif à la lecture, à l'exhortation, & à l'endoctrinement iuſqu'à ce que ie viene.

14. Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.

Ne mets point point à nonchaloir le don qui eſt en toi, lequel t'a eſté donné par prophetie par l'impoſition des mains de la compagnie des Anciens.

CAP. IIII.

7. Ineptas autem & aniles fabulas devita: exerce autem teipſum ad pietatem.

But caſt away prophane / and old wiues fables/and exerciſe thy ſelfe vnto godlines.

8. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt: pietas autem ad omnia utilis eſt: promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt, & futuræ.

For bodily exerciſe profiteth litle: but godlineſſe is profitable vnto all thinges/which hath the promes of the life preſent/and of that that is to come.

9. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus.

This is a true ſaying / and by all meanes worthy to be receyued.

10. In hoc enim laboramus & maledicimur, quia ſperamus in Deum vivum, qui eſt ſalvator omnium hominum maximè fidelium.

For therefore we labour and are rebuked / becauſe we truſt in the liuing God/which is the Sauiour of all men/ ſpecially of thoſe that beleeue.

11. Præcipe hæc & doce.

Theſe things command and teache.

12. Nemo adoleſcentiam tuam cõtemnat: ſed exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.

Let no man deſpiſe thy youth / but be vnto them that beleeue/ an enſample in worde/in conuerſation/in loue/in ſpirit/ in fayth/and in pureneſſe.

13. Dum venio, attende lectioni, exhortationi, doctrinæ.

Till I come/ giue attendance to reading/to exhortation/and to doctrine.

14. Noli negligere gratiam quæ in te eſt: quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii.

Deſpiſe not the gift that is in thee/ which was giuē thee by prophecie with the laying on of the handes of the companie of the Elderſhip.

Das IIII. Capitel.

7. Der vngeiſtlichen aber vnd altvetteliſchen Fabeln/ entſchlage dich. Vbe dich ſelbs aber an der Gottſeligkeit.

Oc holt dig fra de vaandelige oc kærlinge Fabel/ oc øffue dig ſelff i Gudelighed.

8. Denn die leibliche übung iſt wenig nütz/ aber die Gottſeligkeit iſt zu allen dingen nütz/ vnd hat die verheiſſung dieſes vnd deß zukünfftigen Lebens.

Thi den Legemlige øffuelſe er lidet nyttelig/ Men Gudelighed er nyttelig til alting/ oc haffuer Foriettelſe/ paa dette oc det tilkommende Liff.

9. Das iſt je gewißlich war / vnnd ein thewer werthes wort.

Det er io viſſelige ſant/oc it dyrt verdigt Ord.

10. Denn dahin arbeiten wir auch/ vnd werden geſchmächt/daß wir auff den Lebendigen Gott gehoffet haben/ welcher iſt der Heiland aller Menſchen/ſonderlich aber der Glaubigen.

Thi der paa arbeyde oc wi/oc bliffue forhaanede/ at wi haabis til den leffuende Gud / ſom er alle Menniſkis Frelſere/ men beſynderlige deris ſom tro.

11. Solches gebeut vnd lehre.

Saadant ſkalt du biude oc lære.

12. Niemand verachte deine Jugend/ ſondern ſey ein Fürbilde den Glaubigen im Wort/im Wandel/in der Liebe / im Geiſt / im Glauben / inn der Keuſchheit.

Der ſkal ingen foracte din Vngdom / Men ver it Exempel faar dem ſom tro paa Ordet/ i Omgengelſe/ i Kærlighed/ i Aanden/ i Troen/ i Kyſkhed.

13. Halt an mit leſen/mit ermanen/ mit lehren/ biß ich komme.

Bliff hart ved met leſning/ met formanelſe/met Lærdom/ indtil ieg kommer.

14. Laß nicht auß der acht die gabe/ die dir gegeben iſt durch die Weiſſagung/mit Hand aufflegung der Eiteſten.

Foracte icke den Gaffue/ſom dig er giffuen formedelſt Prophecie / met Hendernis paaleggelſe aff de Eldſte.

Kapitola IIII.

7. Neſluſſných pak a Babſkých báſnij waruog ſe: ale cwič ſebe ſamého k pobožnoſti.

Zátym odrzuć báśni ſoróſne y bábie/ á ćwicz ſie ku pobożnośći.

8. Neb tělesné cwičenij k máłu vžitečné geſt: Ale pobožnoſt ke wſſem wěcem vžitečná geſt/ magic zaſljbenij y nyněgſſýho žiwota / y budaucýho.

Abowiemći ćieleſne ćwiczenie málo pomoże/ ále pobożnośc ku wßem rzeczam ieſt pożyteczna/ máiąc obietnice żywota teráżnieyße° y przyßłe°.

9. Wěrná řeč/a wſſý wzáctnoſti hodná.

Wiernać ieſt tá powieść/y godna áby byla wßeláłim obyczáiem przyimowaná.

10. Proto zagiſté pracugeme a hanijni býwáme/ že máme naděgi w Boha žiwého/ kterýž geſt Spaſytel wſſech Lidij/ a zwláſstě wěrných.

Abowiem przeto też prácuiemy/ y zelżeni bywamy/ iż nadzieię pewna mamy w Bogu żywym/ ktory záchowywa wßythki ludzi/ á nawiecey wierne.

11. Přikazugž to a vč:

Ty rzeczy opowiaday/ y náuczay.

12. Nižádný mladoſtij twau nepohrday/ ale buď příkladem wěrných w řeči/ w obcowánij/ w láſce/ w duchu / w wijře/ w čiſtotě.

Żaden niech młodośći thwoiey nie wzgardza/ ale badź wzorem wiernych w mowie/ w obcowániu/ w miłośći/ w duchu/ w wierze/ w czyſtośći.

13. Dokud k tobě nepřijgdu/ buď pilen čijtánij / a napomijnánij/ y včenij.

Aż przyde/ pilnuy czytánia/ nápominánia/ y náuki.

14. Nezanedbáway milosti/ kteráž geſt w tobě/ kteráž dána tobě ſkrze Proroctwij/ s wzkládanijm rukau Kněžſkých na tě.

Niewaz lekce dáru ktory ieſt w tobie/ ktory tobie dan ieſt ku prorokowániu/ z włożeniem rąk ſtárſzych.

ד

15 בְּהָלֵין אֶתְהַגָּא וּבְהֵין
הֱוַי דְּתֶתְיְדַע לְכֻל־נָשׁ
דַּלְקֻדָּמַיךְ אָתֵא אַנְתְּ׃

Pratica queſte coſe, ſta in queſte coſe: accioche il tuo profitto ſia manifeſto à tutti.

16 וְאִזְדַּהַר בְּנַפְשָׁךְ
וּבְיוּלְפָּנָךְ וְאַחְמֵן בְּהוֹן כַּד
הָלֵין גֵּיר תֶּעְבֵּד נַפְשָׁךְ תַּחֵא
וְלַאיְלֵין דְּשָׁמְעִין לָךְ׃

Attendi à te ſteſſo, e à la dottrina: perſeuera in queſte coſe: perche ciò facendo ſaluarai te ſteſſo, e quei che t'aſcoltano.

ה

1 בְּקַשִּׁישָׁא לָא תֶּגְעוֹר
אֶלָּא אַפִּיסֵיהִי אַיךְ ד
דַּלְאַבָּא וְלַאיְלֵין דְּטַלְיָן אַיךְ
דַּלְאַחַיךְ׃

Non riprendere aſpramente Vn huomo Vecchio, ma eſortalo come padre: i gioueni, come fratelli.

2 וְלַקַשִּׁישָׁתָא אַיךְ אֶמְהָתָא
וְלַאיְלֵין דְּטַלְיָן אַיךְ
דַּלְאַחְוָתָךְ בְּכֻלָּהּ דַּכְיוּתָא׃

Le donne Vecchie come madri: le gioueni, come ſorelle, con ogni caſtità.

3 לְאַרְמְלָתָא יַקַּר לַאיְלֵין
דְּאַרְמְלָתָא אִנֵּין בְּשָׁרָרָא׃

Honora le Vedoue che ſon Veramente Vedoue.

4 וְאֶן אִית אַרְמַלְתָּא
דְּאִית לָהּ בְּנַיָּא אַו בְּנַי
בְּנַיָּא נֵאלְפוּן לוּקְדַם דִּבְבְנַי
בַּיְתְהוֹן יְזַדְּקוּן וְנֶפְרְעוּן
חוּבָּלֵא לְאַבָהַיְהוֹן הָדָא גֵּיר
מְקַבְּלָא קֳדָם אֱלָהָא׃

E ſe alcuna Vedoua ha de figliuoli, ò de nepoti, imparino prima à moſtrar la lor carità Verſo la lor propria caſa, e tendere il cambio à i lor predeceſſori: perche queſto è honeſto, & accetto dinanzi à Dio.

ד

15 בְּאֵלֶּה תֶּהְגֶּה וְתִהְיֶה אֲשֶׁר
יִוָּדַע לְכֻלָּם צַעְדֶךָ׃

Eneſtas coſas te ocupa con cuydado, en eſtas eſtá todo, de manera que tu aprouechamiento ſea manifieſto à todos.

16 הִתְבּוֹנֵן עַל־נַפְשְׁךָ וְעַל־
הַלִּמּוּד וַעֲמֹד בָּהֶם כִּי־בַעֲשׂוֹתְךָ
זֹאת תּוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשְׁךָ וְאֶת־
שׁוֹמְעֶיךָ׃

Ten cuydado de ti miſmo y de la doctrina: ſe diligente en eſto: Porque ſi anſi lo hizieres, à ti miſmo ſaluarás y à los que te oyen.

ה

1 אִישׁ זָקֵן לֹא תִגְעַר בּוֹ כִּי־
אִם תְּנַחֲמֵהוּ כְּאָב אֶת־הַנְּעָרִים
כְּאַחִים׃

Al mas viejo no rinnas, mas exhortalo como à padre: à los mas moços, como à hermanos:

2 אֶת־זְקֵנוֹת כְּאִמּוֹת אֶת־נְעָרוֹת
כַּאֲחוֹת בְּכָל־תֹּם לֵבָב׃

A las viejas, como à madres: à las mas moças, como à hermanas con toda limpieza.

3 אֶת־אַלְמָנוֹת כַּבֵּד אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת
אַלְמָנוֹת הֵנָּה׃

A las biudas honrra, las que de verdad ſon biudas.

4 וְאִם לְאִשָּׁה אַלְמָנָה הָיוּ
לָהּ בָּנִים אוֹ־בְנֵי בָנִים תִּלְמַדְנָה
בָרִאשׁוֹנָה לִנְהֹג בְּבָתֵּיהֶן בְּחָכְמָה
וּבְיִרְאַת יְהוָה וּלְשַׁלֵּם שִׁלּוּמִים
לְיוֹלְדֵיהֶן כִּי־זֹאת טוֹבָה הִיא
וְנִרְצָה לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y ſi alguna biuda tuuiere hijos o nietos, aprendan primero à gouernar ſu caſa piamente, y à recompenſar à ſus padres: porque eſto es lo honeſto y agradable delante de Dios.

δ.

15. Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σοῦ ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν.

Pratique ces choſes, & y ſois attentif: afin qu'il ſoit cognu à tous que tu profites.

16. Ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ· ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

Enten à toi & à l'endoctrinement: ſois perſeuerant en ces choſes: car en ce faiſant tu te ſauueras & toi, & ceux qui t'eſcoutent.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς.

Ne repren pas rudement l'homme ancien: mais admonneſte le comme pere: les ieunes, comme freres:

2. Πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.

Les femmes ancienes, comme meres: les ieunes comme ſœurs, en toute pureté.

3. Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας.

Honore les vefues qui ſont vrayement vefues.

4. Εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀποδεκτὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Mais ſi quelque vefue a des enfans ou des enfans de ſes enfans, qu'ils apprenent premierement à monſtrer leur pieté enuers leur propre maiſon, & à rendre la pareille à leurs deuanciers: car cela eſt bon & agreable deuant Dieu.

CAP. IIII.

15. Hæc meditare, in his eſto, ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.

These thinges exerciſe/ and giue thy ſelfe vnto them/ that it may be ſeene howe thou profiteſt among all men.

16. Attende tibi & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt.

Take heede vnto thy ſelfe/ and vnto learning: continue therein: for in doing this thou ſhalt both ſaue thy ſelfe/ and them that heare thee.

CAP. V.

SEniorem ne increpaveris: ſed obſecra ut patrē: iuvenes, ut fratres.

Rebuke not an Elder / but exhort him as a father/ and the yonger men as brethren.

2. Anus, ut matres: iuvenculas, ut ſorores, in omni caſtitate.

The elder women as mothers / the yonger as ſiſters/ with all pureneſſe.

3. Viduas honora: quæ verè viduæ ſunt.

Honour widowes / which are widowes in deede.

4. Si qua autem vidua filios aut nepotes habet: diſcat primùm domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus, hoc enim acceptum eſt coram Deo.

But if any widowe haue children or nephewes / let them learne firſt to ſhew godlines toward their owne houſe/ and to recompence their kinred: for that is an honeſt thing and acceptable before God.

Das IIII. Capitel.

15. Solches warte / damit gehe vmb / auff daß dein zunemen in allen dingen offenbar ſey.

Tag vare paa dette/ haff din omgengelſe der met/ paa det din forbedrelſe ſkal bliffue obenbare i alle ting.

16. Hab acht auff dich ſelbeſt / vnd auff die Lehre / beharre inn dieſen ſtücken. Denn wo du ſolches thuſt/ wirſt du dich ſelbs ſelig machen / vnnd die dich hören.

Giff act paa dig ſelff / oc paa din Lærdom / bliff ſtadig i diſſe ſtycker. Thi at gør du det / da gør du dig ſelff ſalig/ oc dem ſom dig høre.

Das V. Capitel.

EInen alten ſchelte nicht / ſondern ermane jhn als einen Vater/ die Jungen als die Brůder.

STraffe icke nogen Gammel / Men formane hannem ſom en Fader/ oc de Vnge ſom Brødre.

2 Die alten Weiber / als die Mütter / die Jungen als die Schweſtern / mit aller keuſchheit.

De gamle Quinder ſom Modre / de Vnge ſom Søſtere/ met al kyſkhed.

3. Ehre die Witwen / welche rechte Witwen ſind.

Gør de Viduer ære/ ſom ere rette Viduer.

4. So aber eine Witwe Kinder oder Nefen hat/ ſolche laß zuvor lernen jre eigene Häuſer Göttlich regieren/ vnd den Eltern gleiches vergelten / denn das iſt wolgethan / vnd angenem für Gott.

Men haffuer nogen Vidue børn eller børne Børn/ Da lad hende tilforn lære / at regere gudelige ſit eget Huſſ / oc rettelige betale ſine Foreldre / Thi det er vel giort oc tacknemmeliget faar Gud.

Kapitola IIII.

15 Myſliž na to/ a w ſkutku toho dowoď/ aby proſpěch twůg zgewen byl wſſem.

Ty rzeczy miey ná pieczy/ w tych zoſtań/ áby poſtępek twoy byt znáczny miedzy wſzytkimi.

16. Budiž pilen ſebe ſamého y včenij: a w tom ſtůg vſtawičně. Nebo to včině / ſám ſebe k ſpaſenij přiwedeſs/ y ty kteřijž tebe poſlauchagij.

Pilnuy ſamego ſiebie y náuki/ trway w tych rzeczach/ bo ieſli to wczyniſz/ y ſamego ſiebie zachowaſz/ y tych ktorzyby cie ſluchali.

Kapitola V.

STařſſého zuořiwě netreſtcy/ ale napomijnay yako Otce: Mládencůw yako Bratřij:

SThárſzego nie fukay/ ale gotako oycá nápominay/ á młodſze iáko brácia.

2. Starých Žen yako Matek: Mladic yako Seſter / we wſſý čiſtotě.

Niewiáſty ſtarſze iáko matki/ á młodſze iáko ſioſtry/ z wſzeláką czyſtością.

3. Wdowy měg w poctiwoſti/ kteréž prawé Wdowy gſau.

Wdowy miey w vczćiwości/ ktore prawdziwie wdowy ſą.

4. Paklit která Wdowa Syny aneb Wnuky má / ať ſe včij naypřwé Duom ſwůg ſprawowati/ a Rodičům odměnau ſlužbu činiti: neb to wzáctně geſt před Bohem.

A ieſli ktora wdowa dzieci ábo wnuczętá ma/ niech ſie pierwey vczą być pobożnymi przećiwko domowi ſwemu/ y oddáć dobrodzieyſtwo rodzicom/ ábowiem to poczćiwa rzecz ieſt/ y przyiemna przed Bogiem.

ה

5 אִידָא דֵּין דְּשַׁרִירָאִית אַרְמַלְתָּא הִי וּמְשַׁוְדַּרְתָּא הָדָא סַבְרַהּ עַל אֱלָהָא הוּ וַאמִינָא בַּצְלוֹתָא וּבַבְעוּתָא בְּלִלְיָא וּבְאִימָמָא׃

Quella che è veramente vedoua, & abbandonata, ſpera in Dio, e perſeuera ne le preghiere & orationi notte e giorno.

6 אִידָא דֵּין דְּבִפְלַחְתָּא אַסְטַרְנְיָא מִיתְתָּא הִי כַּד חַיָּא׃

Ma quella che ſta in delitie, viuendo è morta.

7 הָלֵין הֲוֵית מְפַקֵּד לְהֵין דְּדְלָא רְשִׁין יְהוֹן׃

E tu fa intender queſte coſe, accioch' elle ſiano irreprenſibili.

8 אִן אֱנָשׁ גֵּיר דְּאִילֵין דְּדִילֵהּ אֶנּוּן וְיַתִּירָאִית דְּאִילֵין דְּאִיתַיְהוֹן בְּנַי בַּיְתָא דְּהַיְמָנוּתָא לָא יָצֵף הָנָא כַּפַּר לֵהּ בְּהַיְמָנוּתָא וּבִישׁ הוּ מֶן אִילֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין׃

Doue ſe alcuna non ha cura de ſuoi, e maſſimamente de familiari, ha negata la fede, & è peggiore ch'vna infedele.

9 הֲוִית הָכִיל גְּבַת אַרְמַלְתָּא אִידָא דְּלָא בְּצִירָא מֶן שְׁתִּין שְׁנִין אִידָא דְּלְחַד הוּ גַּבְרָא הֲוָת׃

La vedoua eleggaſi che non habbia meno di ſeſſanta anni, che ſia ſtata moglie d'vn ſol marito.

10 וְאִית לָהּ סָהֲדוּתָא דְּעַבְדֵּא שַׁפִּירֵא אִן רַבִּית בְּנַיָּא אִן קַבְּלַת אַכְסְנַיֵּא אִן אַשִׁיגַת רַגְלַיְהוֹן דְּקַדִּישֵׁא אִן אַרְוְחַת לַאלִיצֵא אִן הַלְכַת בְּכֻל עְבַד טָב׃

Che habbia teſtimonianza ne le buone opere, ſ'ella ha alleuati i ſuoi figliuoli, ſe ha ricettati i foreſtieri, ſe ha lauati i piedi de Santi, ſe ha ſouuenuto à gli afflitti, ſe ha perſeuerato in ogni buona opera.

11 מֶן אַרְמַלְתָּא דֵּין אִילֵין דְּטַלְיָן אֶשְׁתָּאַל מֶצְטַרְיָן לְהֵין גֵּיר עַל מְשִׁיחָא וּבָעְיָן לְמֶהְוָא לְגַבְרָא׃

Ma le vedoue piu giouani, rifiutale: perche come elle ſi ſon date a le laſciuie contra Chriſto, vogliono maritarſi.

ה

5 וַאֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אַלְמָנָה הִיא וִיחִידָה תְּיַחֵל אֶל־אֱלֹהִים וְתַעוֹדֵד בַּתְּפִלּוֹת וּתְהִלּוֹת יוֹמָם וָלָיְלָה׃

Mas la que de verdad es biuda, y ſola, eſpera en Dios, y es diligente en ſupplicaciones y oraciones noche y dia.

6 כִּי־אֲשֶׁר מְפֻנָּקָה הִיא אַף כִּי־חַיָּה מֵתָה הִיא׃

Porque la que biue en delicias, biuiendo eſtá muerta.

7 וְזֹאת צַוֵּה אוֹתָן אֲשֶׁר בְּלִי־מוּם תִּהְיֶינָה׃

Manda, pues, eſto, para que ſean ſin reprehenſion.

8 וְאִם אִישׁ לַאֲשֶׁר לוֹ וְיוֹתֵר לִבְנֵי־בֵיתוֹ לֹא יִדְאַג הֵנִיא אֶת־אֱמוּנָה וְהֵרַע לַעֲשׂוֹת מִכֹּל אֲשֶׁר לֹא מַאֲמִינִים׃

Y ſi alguno no tiene cuydado de los ſuyos, y mayormente de los de ſu caſa, la fe negó, y es peor que el que no creyó.

9 הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר לֹא תִהְיֶה בַּת שִׁשִּׁים שָׁנָה וְהָיְתָה אֵשֶׁת אִישׁ אֶחָד לֹא תִבָּחֵר׃

La biuda ſea pueſta en officio no menos que de ſeſenta annos, la qual aya ſido muger de vn varon.

10 וְתִהְיֶה־לָּהּ עֵדָה בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים כִּי־גִדְּלָה בָנִים כִּי־קִבֵּל אֶת־הַגֵּרִים כִּי־רָחֲצָה רַגְלֵי הַקְּדוֹשִׁים כִּי־עָזְרָה לַעֲשׁוּקִים כִּי־רָדְפָה אַחֲרֵי כָּל־מַעֲשֶׂה טוֹב׃

Que tenga teſtimonio en buenas obras, Si crió bien ſus hijos, Si ha hoſpedado, Si ha lauado los pies de los Sanctos, Si ha ſocorrido à los que han padecido afflicion, Si ha ſeguido toda buena obra.

11 וּמֵאַלְמָנוֹת הַנְּעָרוֹת הִשָּׁמֶר לָךְ כִּי־כַאֲשֶׁר צָהֲלוּ עַל־הַמָּשִׁיחַ אוֹ־תְבַקֵּשְׁנָה לְהִבָּעֵל׃

Mas las biudas mas moças no admitas: que deſque han biuido diſſolutamente contra el Chriſto, quierenſe caſar:

έ.

5. Ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι, καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Or celle qui eſt vrayement vefue & delaiſſee ſeulette, eſpere en Dieu, & perſeuere en prieres & oraiſons nuict & iour.

6. Ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε.

Mais celle qui vit en delices, eſt morte en viuant.

7. Καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν.

Denonce donc ces choſes, afin qu'elles ſoyent irreprehenſibles.

8. Εἰ δέ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.

Que ſi quelcun n'a ſoin des ſiens, & principalement de ceux de ſa famille, il a renié la foy, & eſt pire qu'vn infidele.

9. Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή.

Que la vefue ſoit enrollee n'ayant pas moins de ſoixante ans, & qui ait eſté femme d'vn ſeul mari:

10. Ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε.

Ayant teſmoignage d'auoir fait bonnes œuures, ſi elle a nourri ſes propres enfans, ſi elle a logé les eſtrangers, ſi elle a laué les pieds des ſaincts, ſi elle a ſubuenu aux affligés, ſi elle a ſoigneuſement ſuiui toute bonne œuure:

11. Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν.

Mais refuſe les vefues qui ſont plus ieunes: car quand elles ſont deuenues laſciues contre Chriſt, elles ſe veulent marier:

CAP. V.

5. Quæ autem verè vidua eſt & deſolata: ſperet in Deũ, & inſtet obſecrationibus & orationibus nocte & die.

And ſhe that is a widow in deed / and left alone / truſteth in God / and continueth in ſupplications and prayers night and day.

6. Nam quæ in deliciis eſt: vivens mortua eſt.

But ſhe that liueth in pleaſure / is dead / while ſhe liueth.

7. Et hoc præcipe ut irreprehenſibiles ſint.

Theſe things therefore commaunde / that they may be blameleſſe.

8. Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet: fidem negavit, & eſt infideli deterior.

If there be any that prouideth not for his owne / and namely for them of his houſehold / he denieth the faith / and is worſe then an infidell.

9. Vidua eligatur non minùs ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor.

Let not a widowe be taken into the nomber vnder threeſcore yeere olde / that hath bene the wife of one huſband.

10. In operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſanctorum pedes lavit; ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.

And well reported of for good workes: if ſhee haue nouriſhed her children / if ſhee haue lodged the ſtrãgers / if ſhee haue waſhed the Saints feete / if ſhe haue miniſtred vnto them which were in aduerſitie / if ſhee were continually giuen vnto euery good worke.

11. Adoleſcentiores autem viduas devita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt.

But refuſe the yonger widowes: for when they haue begun to waxe wanton againſt Chriſt / they will marrie.

Das V. Capitel.

5. Das iſt aber eine rechte Witwe / die einſam iſt / die ihre hoffnung auff GOTT ſtellet / vnnd bleibet am Gebet vnd flehen tag vnd nacht.

Men det er en ret Vidue / ſom er enlig / den ſom ſetter ſit Haab til Gud / oc bliffuer i ſin Bøn oc formanelſe dag oc nat

6. Welche aber in wollüſten lebet / die iſt lebendig todt.

Men den ſom leffuer i vellyſt / Hun er leffuendis død.

7. Solchs gebeut / auff daß ſie vntadelich ſeyen.

Biud ſaadant / at de kunde bliffue wſtraffelige.

8. So aber jemand die ſeinen / ſonderlich ſeine Haußgenoſſen / nicht verſorget / der hat den Glauben verläugnet / vnd iſt erger denn ein Heyde.

Men der ſom nogen icke beſørger ſine / beſynderlige ſine Huſfolck / hand haffuer necter Troen / oc er verre end en Hedning.

9. Laß keine Witwe erwehlet werden vnter ſechtzig Jaren / vnnd die da geweſen ſey eines Mannes Weib.

Lad ingen Vidue bliffue vduald yngre end tryſinds tiue aar / oc den ſom haffuer veret en Mands Huſtru.

10. Vnd die ein zeugniß habe guter werck / ſo ſie Kinder auffgezogen hat / ſo ſie gaſtfrey geweſen iſt / ſo ſie der Heiligen füſſe gewaſchen hat / ſo ſie den trübſeligen handreichung gethan hat / ſo ſie allem guten werck nachkommen iſt.

Oc den ſom haffuer Vidniſbyrd for gode gerninger / Der ſom hun haffuer opfød børn / Der ſom hun haffuer gerne lent Huſ / der ſom hun haffuer toet Helgenis Føder / Der ſom hun haffuer hulpet de Bedrøffnede / Der ſom hun haffuer giffuit ſig effter alle gode gerninger.

11. Der jungen Witwen aber entſchlage dich / den wenn ſie gayl worden ſind wider Chriſtum / ſo wöllen ſie freyen.

Men hole dig fra de vnge Vidner / Thi at naar de bliffue kaade imod Chriſtum / da ville de giftis.

Kapitola V.

5. Kteráž pak prawá Wdowa geſt a oſamělá / ať má naděgi w Bohu / a geſt pilna proſeb a Modliteb we dne y w nocy.

A ktora prawdziwie wdową ieſt / y oſirociała / ma nádzieie w Bogu / y trwa w proſbach / y w modlitwach w nocy y we dnie.

6. Neb která w rozkoſſy geſt / ta žiwa gſaucy / mrtwá geſt.

Ale ktora ieſt w roſkoſzach / tá żywiąc vmárła ieſt.

7. A to gim přikaž / aby byly bez auhony.

Ty tedy rzeczy opowiaday / aby bez nagánienia były.

8. Pakli která o ſwých a naywijce o domácých péče nemá / zapřelať geſt Wijry / a geſt horſſý nežli newěrná.

A ieſli ktora nie opátruie ſwych / á zwłaſzczá domowych / záprzáłá ſie wiáry / y ieſt gorſza niżli niewierny.

9. Wdowa pak buď wolená / nayméně magijcý Sſedeſáte Leth / kterážby byla gednoho Muže Manželka.

Wdowá niech będźie obraná ku poſługowániu / nie młodſza ſzeſćidźieſiąt lat / ktoraby byłá żoná iedneº mężá.

10. W ſkutcých dobrých ſwědectwij magijcý / geſtli že geſt Syny wychowala / a do domu poceſtně přigijmala / geſtliže nohy Swatým vmýwala / zarmauceným poſluhowala / geſtliže každého ſkutku pilna byla.

Máiąc świadectwo w dobrych vczynkach / ieſli dźieći wychowáłá / ieſli gośćie rádá przyimowáłá / ieſli świętych nogi vmywáłá / ieſli vtrapionym pomagáłá / y ieſli w każdym vczynku dobrym vſtawiczna byłá.

11. Mladých pak Wdow nepřigijmay Neb když nedbagijce na Kryſta / w chlipnoſt ſe wydagij.

Ale młodſzych wdow nie przyimuy / bo gdyby poczęły być buyne przećiw Kryſtuſowi / chcą ſą mąż idź.

ה

12 וְדִינְהֵין קָיֵם הוּ דַּטְלַמִי הַיְמָנוּתְהֵין קַדְמָיְתָא׃

Eſſendo condannate, per hauer rinuntiata la prima fede.

13 וְיָלְפָן דֵּין אָף חֲבָגוּתָא כַּד מֶתְכַּרְכָן בֵּית בָּתֵּא וְלָא בַּלְחוּד חֲבַנְגּוּתָא אֶלָּא אָף דִּיסְגָן מְמַלְלָא וְעָבְדָן סְרִיקָתָא וּמְמַלְלָן מֶדֶם דְּלָא וָלֵא׃

Et inſieme eſſendo elle ancora otioſe, imparano a ire à torno per le caſe: e non ſolamente otioſe, ma etiandio cianciatrici e curioſe, parlando di coſe che non conuengono.

14 צָבֵא אֶנָא הָכִיל דְּאֵילֵין דְּטַלְיָן יֶזְדַּוְּגָן וְנֵלְדָן בְּנַיָּא וְנֶדַבְּרָן בָּתַּיְהֵין וְלָא נֶתְּלָן לְבַעֵל דְּבָבָא אָפְלָא חֲדָא עֶלְּתָא דְּצֶוְחִיתָא׃

Io voglio dunque che le piu giouani ſi maritino, ch'elle generino de figliuoli, ch' elle gouernino la caſa, ne diano à l'auerſario alcuna occaſion di dir male.

15 עַל דְּהָשָׁא גֵּיר שַׁרִיו אֶנָשׁ אֶנָשׁ לְמֶסְטָא בָּתַר סָטָנָא׃

Perche gia alcune ſi ſono ſuiate dietro à ſatana.

16 אֶן אֶנָשׁ מְהַיְמְנָא אָו מְהַיְמַנְתָא אִית לְהוֹן אַרְמְלָתָא נֶתַּרְסוּן אֶנֵין וְלָא נֶאקְרוֹן עַל עִדְּתָא דְּלַאֵילֵין דְּאַרְמְלָתָא אֶנֵין דַּשְׁרָרָא תֶּסְפַּק׃

Se alcun fedele, ò alcuna fedele ha de le vedoue, ſouuenga loro, e non ſi graui la Chieſa: accioch'ella habbia aſſai per quelle che ſon veramente vedoue.

17 קַשִּׁישֵׁא אֵילֵין דְּשַׁפִּיר מֶתְדַּבְּרִין לְאִיקָרָא עֲפִיפָא נֶשְׁוּוּן יַתִּירָאִית לְאֵילֵין דְּלָאֵין בְּמֶלְּתָא וּבְיוּלְפָנָא׃

I Seniori che gouernano bene, ſiano tenuti degni di doppio honore, maſſimamente quelli che s'affaticano ne la parola e ne la dottrina.

18 אָמַר גֵּיר כְּתָבָא דְּלָא תֶּבְלוֹם תוֹרָא בְּדָרְכָתָא וְשָׁוֵא הוּ פָּעֳלָא אַגְרֵהּ׃

Imperoche la Scrittura dice, Non legar la bocca al bue che trita il grano. E piu, L'operaro è degno de la ſua mercede.

ה

12 וְיֵשׁ־לָהֵן מִשְׁפָּטָן כִּי־עַל־אֱמוּנָתָן הָרִאשׁוֹנָה בָּגָדוּ׃

Condemnadas ya, por auer falſado la primera fe.

13 יַחַד בְּמִרְמָה וּבְשִׁפְלוּת יָדַיִם לוֹמְדוֹת לְהִתְהַלֵּךְ מִבַּיְתָה לְבַיְתָה לֹא לְבַד בְּשִׁפְלוּת יָדַיִם כִּי־אִם גַּם מְרִיבוֹת עוֹשׂוֹת וּמְדַבְּרוֹת חֲלָקוֹת וּמַהֲתַלּוֹת אֲשֶׁר לֹא שָׁווֹת׃

Item, anſimiſmo tambien las ocioſas enſennadas à andar de caſa en caſa: y no ſolamente ocioſas, mas aun parleras, y curioſas, parlando loque no conuiene.

14 וְחָפֵץ אֲנִי אֲשֶׁר תִּבָּעַלְנָה הַנְּעָרוֹת תֵּלַדְנָה בָּנִים תְּנַהֵגְנָה בַּיִת וְסִבָּה לֹא אַחַת לְהִתְגּוֹלֵל אֲשֶׁר עָלֶיהָ יוּכַל הַשָּׂטָן לְגַדֵּף וּלְחָרֵף׃

Quiero, pues, que las mas moças ſe caſen, crien hijos, gouiernen caſa: que ninguna ocaſion den àl aduerſario para mal dezir.

15 כִּי־מְעַט נָשִׁים מֵהֵנָּה סָרוּ אַחֲרֵי הַשָּׂטָן׃

Porque ya algunas han buelto atràs en pos de Satanas.

16 אִם לְאִישׁ נֶאֱמָן אוֹ־לְאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת יֵשׁ־לָהֶם אַלְמָנוֹת הוּא יְכַלְכֵּל אוֹתָנָה וְלֹא יִכְבַּד עַל־הָעֵדָה וּמָצָא לָהֵן אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אַלְמָנוֹת הֵנָּה׃

Y ſi algun fiel (ô alguna fiel) tiene biudas, mantengalas, y no ſéa cargada la Igleſia: paraque aya loque es meneſter para las que de verdad ſon biudas.

17 זִקְנֵי־הָעֵדָה אֲשֶׁר מֵיטִיבִים לִנְהֹג כִּפְלַיִם יִשְׁווּ לְהִכָּבֵד וְעַל־הַיּוֹגְעִים בְּדָבָר וּבְלִמּוּד׃

Los Ancianos que gouiernan bien, ſean auidos por dignos de doblada honrra: y mayormente losque trabajan en predicar y enſennar.

18 כִּי־אָמַר הַכְּתָב לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד־בֹּקֶר׃

Que la Eſcriptura dize, No ataras la boca àl buey que trilla. Item, Digno es el obrero, de ſu jornal.

έ.

12. Ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν.

Ayans leur condamnation, entant qu'elles ont fauſſé leur premiere foy.

13. Ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.

Et auec cela auſſi eſtans oiſeuſes, elles apprenant d'aller de maiſon en maiſon: & ſont non ſeulement oiſeuſes, mais auſſi babillardes, & curieuſes, en babillant de choſes mal ſeantes.

14. Βούλομαι οὖν νεωτέρας χήρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν.

Ie vueil donc que les ieunes vefues ſe marient, qu'elles procreent lignee, qu'elles gouuernẽt le meſnage: & qu'elles ne donnent aucune occaſion à l'aduerſaire de meſdire.

15. Ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ.

Car deſia ſe ſont deſuoyees quelques vnes apres Satan.

16. Εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς· καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

Que ſi quelque homme ou femme fidele a des vefues, qu'il leur ſubuiene, & que l'Egliſe n'en ſoit chargee, afin qu'il y ait aſſez pour celles qui ſont vrayement vefues.

17. Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.

Que les anciens qui preſident deuement, ſoyent reputés dignes de double honneur: principalement ceux qui trauaillent en la Parole & en endoctrinement.

18. Λέγει γὰρ ἡ γραφή, Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις· καὶ, ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

Car l'Eſcriture dit, Tu n'enmuſeleras point le bœuf qui foule le grain: item, L'ouurier eſt digne de ſon ſalaire.

CAP. V.

12. Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

Hauing damnation / becauſe they haue broken the firſt fayth.

13. Simul autem & otioſæ diſcunt circumire domos: non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ & curioſæ, loquentes quæ non oportet.

And likewiſe alſo being ydle they learne to go about from houſe to houſe: yea / they are not onely ydle / but alſo pratlers and buſibodies / ſpeaking things which are not comely.

14. Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, matres familiâs eſſe: nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

I will therefore that the yonger women marie / and beare children / and gouerne the houſe: and giue none occaſion to the aduerſarie to ſpeake euill.

15. Iam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.

For certaine are alreadie turned backe after Satan.

16. Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur eccleſia: ut iis quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.

If any faythfull man / or faythfull woman haue widowes / let them miniſter vnto them / and let not the Church bee charged / that there may be ſufficient for them that are widowes in deede.

17. Qui bene præſunt preſbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.

The Elders that rule well / are worthy of double honour / ſpecially they which labour in the worde and doctrine

18. Dicit enim ſcriptura: Non infrænabis os bovi trituranti, &, Dignus eſt operarius mercede ſua.

For the Scripture ſayth / Thou ſhalt not mouſell the mouth of the oxe that treadeth out the corne: and / The labourer is worthie of his wages.

Das V. Capitel.

12. Vnd haben jr vrtheil / daß ſie den erſten glauben verbrochen haben.

Oc haffue deris Dom / at de haffue forbrudet den Førſte Tro.

13. Darneben ſeind ſie faul / vnd lernen vmblauffen durch die Häuſer / nicht allein aber ſind ſie faul / ſondern auch ſchwätzig vnd fürwitzig / vnd reden daß nicht ſein ſoll.

Der til mer ere de oc lade / oc lære at løbe omkring i Huſene / oc de ere icke alſomeniſte lade / men oc ſaa fulde aff ſqualder oc vnyttig handel / oc tale det ſom icke ſkal vere.

14. So will ich nun / daß die jungen Witwen freyen / Kinder zeugen / haußhalten / dem Widerſacher keine vrſach geben zu ſchelten.

Sa vil ieg nu / at de vnge Viduer ſkulle giffte ſig / føde børn / holde huſ / icke giffue Modſtanderen nogen aarſaage til fortalelſe.

15. Denn es ſind ſchon etliche vmbgewand / dem Sathan nach.

Thi der ere allerede nogle omwende / effter Satan.

16. So aber ein glaubiger oder glaubiginne Witwen hat / der verſorge dieſelbigen / vnd laſſe die Gemeine nicht beſchweret werden / auff daß die / ſo rechte Witwen ſind / mögen gnug haben.

Der ſom nogen tro Mand eller tro Quinde haffue Viduer / da ſkulle de beſørge dem / oc lade icke Menigheden beſuaris. Paa det at de ſom ere rette Viduer / kunde haffue nock.

17. Die Elteſten / die wol fürſtehen die halt man zwyfacher ehren werth / ſonderlich die da arbeiten im Wort / vnd in der Lehre.

De Eldſte ſom ere gode Forſtandere / dem holder mand at vere dubbelt ære verde / beſynderlige dem / ſom arbeyde i Ordet / oc vdi Lærdom.

18. Denn es ſpricht die ſchrifft: Du ſolt nicht dem Ochſen das Maul verbinden / der da dreſchet. Vnd ein arbeiter iſt ſeines lohns werth.

Thi Scrifften ſiger / du ſkalt icke binde munden til paa den Oxe ſom terſker. Oc en Arbeydere er ſin løn verd.

Kapitola V.

12. Tehdy teprw ſe wdáwati chtegij / gſauce giž w potupenij / pro to / neb gſau prwnij wjru zruſſyly:

W tym godne przygány / iż pierwſza wiárę odrzucily.

13. A také y prázniwé včij ſe choditi po domijch / a ne toliko zahálegijce / ale také ſſtěbetné y wſſetečné mluwjce / což neſluſſý.

A k temu theż y prożnuiace / vcżą ſie chodżic dom od domu / á nie tylko prożnuia / ále też ſą świegotliwe / niepotrzebnemi rzeczami ſie bawiace / plotac to co nie przyſtoi.

14. Protož chcy aby ſe mladſſý wdáwaly / Syny rodily / a Hoſpodyně byly / aby žádné přjčiny nedaly protiwnijku / aby o nich mohl zle mluwiti.

Chce tedy áby młodſze ſzły zá mąż / y dżieci rodżiły / dom rządżiły przećiwnikowi żadney przyczyny nie dawały ku złorzeczeniu.

15. Neb některé gſau ſe obrátily zpět po Satanáſſowi.

Abowiem iuż niektore odſtapiły / y zá ſzatánem ſzły.

16. Protož geſtliže kdo wěrný má Wdowy / pomoc čiň gim / aby nebyla obijžena Cýrkew / aby těm kteréž prawé Wdowy gſau / ſtačilo.

A ieſli ktory wierny / ábo ktora wierna ma wdowy / niech ie wſpomaga / a niechay kośćioł nie bedżie obćiążony / áby wſpomagał ty ktore ſą prawdżiwe wdowy.

17. Kněžij kteřijž dobře zprawugij / dwogij cti hodni gmijni buďte: a zwláſſtě ti kteřijž pracugij w Slowu / a w včenij.

Stárſze ktorzy ſię dobrze w vrzędżie ſwym ſprawuią niech máią godnymi dwojakiey czći / á zwłaſzczá ty ktorzy pracuią w ſłowie y w nauce.

18. Neb prawij Pijſmo: Nezawižeš vſt Wolu / kterýž mláťij. A opět Hoden geſt dělnijk ſwé mzdy.

Abowiem mowi piſmo: Wołowi wymłaćáiącemu zboże nie záwiążeſz gęby. A Godnyć ieſt robotnik zapłáty ſwoiey.

ה

19 עַל קַשִּׁישָׁא קַטִיגָּרְנוּתָא לָא תְקַבֵּל אֶלָּא עַל פּוּם תְּרֵין וְתְלָת סָהֲדִין׃

Contra vn Seniore non riceuere accuſatione, ſenon ſotto due ò tre teſtimonij.

20 לַאילֵין דְּחָטֵין קֳדָם כֻּל־נָשׁ כַּוֵּן דְּאָף שַׁרְכָא דְּאֵנָשָׁא יְדַחֲלוּן׃

Quelli che peccano, riprendili in preſentia di tutti: accioche gli altri ancora habbiano timore.

21 מַסְהֵד אֲנָא לָךְ קֳדָם אֱלָהָא וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּמַלְאַכוֹהִי גְּבַיֵּת דְּהָלֵין תִּטַּר וְלָא תֶתְקַדַּם רַעְיָנָךְ לְמֵדֶם וְלָא תֶסְעוּר מֵדֶם בְּמַסַּב בְּאַפֵּא׃

Io ti ſcongiuro dinanzi à Dio, & al Signor IESV Chriſto, e gli Angeli eletti. che tu oſſerui queſte coſe ſenza preferir l'vno à l'altro. niente facendo per inclinatione verſo alcuna parte.

22 אִידָא בְּעַגַּל עַל אֱנָשׁ לָא תְּסִים וְלָא תֶשְׁתַּוְתַּף בְּחַטָּהֵא נוּכְרָיֵא נַפְשָׁךְ טַר בְּדַכְיוּתָת׃

Non porre di leggiero le mani ſopra alcuno, e non participar de peccati altrui. Conſerua te ſteſſo puro.

23 וּמֶכִּיל מַיָּא לָא תֶשְׁתֵּא אֶלָּא חַמְרָת קַלִּיל הְוַיְת שָׁתֵית מֶטוּל אֶסְטוּמָכָךְ וּמֶטוּל כּוּרְהָנָךְ אֲמִינֵא׃

Da hora innanzi non beuere acqua, ma vſa vn poco di vino, per cagion del tuo ſtomaco, e de le tue ſpeſſe infermità.

24 אִית בְּנַי־נָשָׁת דְּחַטָהַיְהוּן יְדִיעִין אֶנּוּן וּמ וַמְקַדְּמִין לְהוּן לְבֵית דִּינָא וְאִית דְּבָתַרְהוּן אָזְלִין׃

I peccati d'alcuni huomini ſon manifeſti prima: e vengono auanti in condannatione: ma ad alcuni ancora ſeguitano da poi.

25 הָכַנָא אַף עֲבָדֵא טָבֵא יְדִיעִין אֶנּוּן וְאִילֵין דְּאַחְרָנָיאִית אֶנּוּן לְמֶטְשָׁא לָא מֶשְׁכְּחִין׃

Similmente ancor le buone opere ſon manifeſte auanti: e quelle che ſono altrimenti, non poſſon eſſer naſcoſte.

ה

19 עַל־זָקֵן הָעֵדָה שִׂטְנָה וְדִבַּר־חוֹבָה לֹא תְקַבֵּל מִלְּבַד אִם־לֹא בְּפִי־שְׁנַיִם אוֹ־בְּפִי־שְׁלוֹשָׁה עֵדִים׃

Contra el Anciano no recibas accuſacion ſino con dos o tres teſtigos.

20 אֶת־הַחֹטְאִים לְעֵינֵי כֻלָּם תּוֹכִיחַ אֲשֶׁר הָאֲחֵרִים יִירָאוּן׃

A los que peccáren, redarguyelos delante de todos, paraque los otros tambien ayan temor:

21 וּמֵעִיד אָנֹכִי לִפְנֵי אֱלֹהִים וַאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּמַלְאָכִים הַבְּחִירִים אֲשֶׁר תִּשְׁמֹר אֶת־הָאֵלֶּה בִּלְתִּי הַכָּרַת פָּנִים בַּמִּשְׁפָּט וְלֹא לִנְטוֹת יָמִין אוֹ־שְׂמֹאל׃

Requiero te delante de Dios y del Sennor Ieſus el Chriſto, y de ſus Angeles eſcogidos, que guardes eſtas coſas: ſin per juyzio de nadie, que nada hagas acoſtandote à la vna parte.

22 אֶת־יָדַיִם מְהֵרָה עַל־אִישׁ לֹא תָשִׂים וְלֹא אָרַחְתָּ בְּחֶבְרָה עִם־פּוֹעֲלֵי עָוֶן לָלֶכֶת עִם אַנְשֵׁי רֶשַׁע הִשְׁתַּמֵּר מֵעֲוֹנָךְ וְתָם וְיָשָׁר יִצְּרוּךָ׃

No facilmente impongas las manos à alguno, ni communiques en peccados agenos. conſeruate en limpieza.

23 לֹא תְעוֹדֵד לִשְׁתּוֹת מַיִם כִּי־אִם תִּשְׁתֶּה מְעַט יַיִן בַּעֲבוּר מַחֲלֵה מֵעֶיךָ וְחֳלָיִים רַבִּים׃

No beuas de aqui adelante agua, ſi no vſa de vn poco de vino por cauſa del eſtomago y de tus continas enfermedades.

24 הָיוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁחַטֹּאתָם נוֹדָעוֹת וּמַקְדִּימוֹת לַמִּשְׁפָּט וְהָיוּ חַטֹּאת אֲחֵרוֹת הַמְאַחֲרוֹת לָבוֹא בַּמִּשְׁפָּט׃

Los peccados de algunos hombres antes que vengá à juyzio, ſon manifieſtos: à otros les vienen deſpues:

25 וּכְמוֹ כֵן הָיוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים הַנּוֹדָעִים וְהָיוּ אֲשֶׁר לְהֵפֶךְ לֹא נוֹדָעִים אַךְ לֹא יוּכְלוּ לְהֵחָבֵא׃

Anſimiſmo las buenas obras antes ſon manifieſtas: y las que ſon de otra manera, no ſe pueden eſconder.

ε′.

19. Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

Ne reçoi point d'accuſation contre l'Ancien, ſinon ſous deux ou trois teſmoins.

20. Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.

Repren publiquement ceux qui pechent, afin que les autres auſſi en ayent crainte.

21. Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.

Ie t'adiure deuant Dieu & le Seigneur Ieſus Chriſt, & les Anges eſleus, que tu gardes ces choſes ſans preferer l'vn à l'autre, ne faiſant rien an panchãt d'vn coſté.

22. Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.

N'impoſe point haſtiuement les mains ſur aucun, & ne communique point aux pechés d'autrui: garde toi pur toi meſme.

23. Μηκέτι ὑδροπότει· ἀλλ᾽ οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.

Ne boi plus d'eau, mais vſe d'vn peu de vin à cauſe de ton eſtomach, & à cauſe des maladies que tu as ſouuent.

24. Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν.

Les pechés de quelques vns ſe manifeſtent deuant, & vienent en auant en leur condamnation: mais en d'autres ils ſuiuent apres.

25. Ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ δύναται.

Semblablement auſſi les bonnes œuures ſe manifeſtent deuant, & celles qui ſont autrement ne peuuent eſtre cachees.

CAP. V.

19. Adverſus presbyterum accuſationem noli recipere: niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.

Againſt an Elder receyue none accuſation / but vnder two or three witneſſes.

20. Peccantes, coram omnibus argue: ut & cæteri timorem habeant.

Them that ſinne/rebuke openly/that the reſt alſo may feare.

21. Teſtor coram Deo & Chriſto Ieſu & electis angelis, ut hęc cuſtodias ſine præiudicio, nihil faciẽs in aliam partem declinando.

I charge thee before God and the Lorde Jeſus Chriſt / and the elect Angels / that thou obſerue theſe thinges without preferring one to another/ and do nothing partially.

22. Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.

Lay handes ſuddenly on no man / neyther bee partaker of other mens ſinnes: keepe thy ſelfe pure.

23 Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

Drinke no longer water / but vſe a litle wine for thy ſtomaks ſake/ and thine often infirmities.

24. Quorundam hominũ peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: quoſdam autem ſubſequuntur.

Some mens ſinnes are open before hand/ and goe before vnto iudgemẽt: but ſome mens followe after.

25. Similiter & facta bona, manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

Likewiſe alſo the good workes are manifeſt before hande/ and they that are otherwiſe/cannot be hid.

Das V. Capitel.

19. Wider einen Elteſten nim̃ keine klage auff / auſſer zweyen oder dreyen Zeugen.

Anamme icke noget Klagemaal mod en aff de Eldſte/ Vden thu eller try Vidne.

20. Die da ſündigen/ die ſtraffe für allen / auff daß ſich auch die andern förchten.

De ſom ſynde/ dem ſtraffe faar alle/ Paa det de andre oc ſkulle fryete ſig.

21. Ich bezeuge für Gott / vnd dem HERREN JEſu CHriſto / vnd den außerwehlten Engeln/ daß du ſolches halteſt /Ohn eigen Gutdünckel / vnd nichts thuſt nach gunſt.

Jeg vidner faar Gud/ oc den HERRE Jheſu Chriſto oc de vdualde Engle/ at du holder dette/ vden dit eget gode tycke/ oc gør inted for gunſt.

22. Die Hende lege niemand bald auff. Mache dich auch nicht theilhafftig frembder ſünden. Halt dich ſelber keuſch.

Du ſkalt icke legge Henderne ſnart paa nogen/ gør dig oc icke delactig i fremmede ſynder. Holt dig ſelff kyſt.

23. Trinck nicht mehr Waſſer /ſondern brauche ein wenig Weins / vmb deines Magens willen / vnd daß du offt kranck biſt.

Drick icke mere vand / men bruge føye Vin / for din Maffue ſkylt/ oc for du eſt offte ſiug.

24. Etlicher Menſchen ſünde ſind offenbar / daß man ſie vorhin richten kan. Etlicher aber werden hernach offenbar.

Nogle Menniſkis ſynder ere obenbare / at mand kand tilforne døm dem. Oc nogle ſkulle obenbaris her effter.

25. Deſſelbigen gleichen auch etlicher gute werck ſind zuvor offenbar / vnd die andern bleiben auch nicht verborgen.

Diſligeſt ere oc noglis gøde gerninger obenbare tilforn/ oc de andre bliffue ocſaa icke ſkiulte.

Kapitola V.

19. Proti Kněžy žáloby nepřigijmay/gedině pod dwěma. nebo pod třmi ſwědky.

Przećiwko ſtárſzemu nie przyimuy ſkargi/ wyiawſzy na dwu abo trzech świádkách.

20. Ty pak kteřij hřeſſij/ předewſſemi treſtey / ať ſe y ginij bogij.

A thy ktorzy grzeſza/ karz przed wſzytkimi/ aby ſie y drudzy bali.

21. Oſwědčugiť před Bohem y Kryſtem Gežijſſem / y před wywolenými Angely geho / aby těchto wěcý oſtřijhal bez vmenſſenij / nic nečině na ginau ſtranu ſe vchyluge.

Oświadczam ſie przed Bogiem/ y Pánem Jezu Kryſtem / y Anioły wybránymi ábyścy rzeczy záchował/ nie przekładaiac iednego nad drugiego / nie czyniac nic przychylaiac ſie ku ktorey ſtronie.

22. Newzkláday rukau rychle na nižádného/ ani měg ſpolku s cyzými hřijchy. Tebe ſamého oſtřijhay w čiſtotě.

Reku ni ná kogo nie wkłáday rychło/ áni badź vczeſtnikiem grzechow cudzych/ ſame° ſiebie czyſtym záchoway.

23. Nepij giž Wody/ale požijway ſkrowně Wijna pro twůg žaludek / y pro čaſté twé nemocy.

Już daley wody nie piy/ ale vżway potroſze winá dla żoladká twego/ y częſtych chorob twoich.

24. Některých Lidij hřijchowé gſau zgewnij / kteřijž předcházegij Saud / některých pak ſaudem zgeweni budau.

Niektorych ludźi grzechy przed tym bywaia iawne/ w przod idac ná potępienie/ á za niektorymi ida pozad.

25. Též y Skutkówé dobřij gſau zgeweni/ a kteřijž ginák gſau / také ſkryti býti nemohau:

Tákże też dobre vczynki przed tym iawne bywaia / á ty ktore ſie ináczey maia/ nie moga być táyne.

ו

1 אילין דאיתיהון תחית
נירא דעבדותא למריהון
בכל איקר נאחדון דלא
נהוא שמה דאלהא
ויולפנה מתגדף:

Tutti i ſerui che ſon ſotto'l giogo, ſtimino i lor ſignori degni d'ogni honore: acciochè il nome di Dio e la ſua dottrina nõ ſia baſtemmiata.

2 אילין דין דאית להון
מריא מהימנא לא נבסון
בהון על דאחיהון אנון
אלא יתיראית נשמשון
אנון על דמהימנא אנון
וחביבא הלין דמתתניחין
בתשמשתהון הלין אלף
ובעי מנהון:

E quelli che hanno i padroni fedeli, non gli diſprezzino, inquanto che ſon fratelli, anzi maggiormente li ſeruano, percioche ſon fedeli e diletti, come quelli che ſon partecipi del benefitio. Inſegna queſte coſe, & eſortane.

3 אן דין אית אנש דמלף
יולפנא אחרנא ולא
מתקרב למלא חלימתא
דמרן ישוע משיחא ו
ליולפנא דדחלת אלהא:

Se alcuno inſegna altrimenti, e non s'accoſta a le ſane parole del noſtro Signor IESV Chriſto, e a la dottrina che è ſecondo la pietà.

4 הנא דמתתרים כד מדם
לא ידע אלא כריה בדרשא
ובבעתא דמלא דמנהון
הוא חסמא וחרינא וגודפא
ומסם ברעינא בישא:

Coſtui è gonfiato di ſuperbia non ſapendo nulla, ma eſſendo ſtolto intorno à le queſtioni, e combattimenti di parole: da lequali naſce inuidia, contentione, baſtemmie, male ſoſpettioni.

5 ושחקא דבני־נשא אילין
דמחבל רעינהון וגליזין מן
קושתא וסברין דתאגורתא
הי דחלת אלהא אנת דין
אתרחק מן הלין:

Diſpute inutili d'huomini, corrotti di mente, e priuati de la verità, che ſtimano la pietà eſſere vn guadagno. Separati da queſti tali.

6 תאגורתן גיר דילן רבא
הי דאיתיה דחלת אלהא
בחשחתא דמסתן:

Egli è bene vn gran guadagno la pietà col contentarſi di cio che altri ſi troua.

ו

1 כל־העבדים אשר היו תחת
העל ייקרו אדניהם בעיניהם
ויכבדום ויאהבום פן יחרף
שם אלהים ותורת הבשורה:

Todos losque eſtan debaxo de yugo de ſeruidumbre, tengan à ſus ſennores por dignos de toda honrra, porque no ſea blaſphemado el nombre del Sennor y ſu doctrina.

2 ואשר יש־להם אדנים
נאמנים בל יבוזו להם כי־
אחים המה כי־אם יותר יעבדום
כי־מאמינים המה ואהובים
וכי־חברי טוב יהוה בארץ חיים
את־האלה למד ונחם:

Y losque tienen ſennores fieles, no los tengan en menos por ſer ſus hermanos: antes los ſiruan mejor, porquanto ſon fieles y amados, y participes del beneficio. Eſto enſenna y exhorta.

3 אם איש ילמד דברים אחרים
ולא יבוא לנוח בטוב ואמת
דברי אדנינו ישוע המשיח
ובתורה אשר כיראת יהוה:

El que enſenna otra coſa, y no ſe allega à las ſanas palabras del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, y à la doctrina que es conforme à la piedad.

4 הוא מתרומם ומאומה לא
מבין כי־אם חלה בשאלות
ובריבות הדברים מאשר תהיה
שנאה מריבה גדופה מחשבות
מזמות רעות:

Hinchado es, nade ſabe, enloquece acerca de quiſtiones y contiendas de palabras de las quales nacen embidias, pleytos, maledicencias, malas ſoſpechas.

5 מצות העדות רק בזדון אנשים
אשר יבער יכסל שכלם וחסרו
אמת וחושבים כי־יראת יהוה
תהי־למדהבה או־לבצע לכן
סורה מאשר כאלה:

Combates de hombres corruptos de entendimiento, y priuados de la verdad, y que tienen la piedad por grangeria.

6 כי־יראת יהוה את־דיה
מדהבה גדולה היא:

Grande grangeria empero es la piedad con loque baſta.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται.

Que tous ſerfs qui ſont ſous le ioug, reputent leurs propres maiſtres dignes de tout honneur : afin que le Nom de Dieu & ſa doctrine ne ſoit blaſphemee.

2. Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν· ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι, καὶ ἀγαπητοί, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει.

Et ceux qui ont des maiſtres fideles, qu'ils ne les meſpriſent point à cauſe qu'ils ſont freres, ains pluſtoſt qu'ils les ſeruent, à cauſe qu'ils ſont fideles & bien aimés, eſtans participans du benefice. Enſeigne ces choſes & exhorte.

3. Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ,

Si quelcun enſeigne autrement, & ne conſent aux ſaines paroles de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, & à la doctrine qui eſt ſelon pieté:

4. Τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας· ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί.

Icelui eſt enflé, ne ſachant rien, ains eſtant fol apres des queſtions & debats de paroles, deſquelles s'engendrent enuies, noiſes, meſdiſances, mauuais ſoupçons.

5. Διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.

Vaines diſputes d'hommes qui ſont corrompus d'entendement, & deſtitués de verité, reputans pieté eſtre gain: retiretoi de ceux qui ſont tels.

6. Ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας.

Or la pieté auec contentement d'eſprit eſt vn grand gain.

CAP. VI.

QVicunque ſunt ſub iugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur: ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur.

Let as many ſeruants as are vnder the yoke / count their maſters worthy of all honor/that name of God/and his doctrine be not euill ſpoken of.

2. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt, ſed magis ſerviant, quia fideles ſunt & dilecti, qui beneficii participes ſunt Hæc doce, & exhortare.

And they which haue beleeuing maſters/let them not deſpiſe them/ becauſe they are brethren / but rather doe ſeruice/becauſe they are faythfull / and beloued/and partakers of the benefite. Theſe things teach and exhort.

3. Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ei quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ.

If any man teach otherwiſe / and conſenteth not to the wholſome woordes of our Lord Jeſus Chriſt / & to the doctrine/which is according to godlines.

4. Superbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, cōtentiones blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ.

He is puft vp/and knoweth nothing/ but doteth about queſtions / & ſtrife of words/whereof commeth enuie/ſtriſe/ raylings/euill ſurmiſings.

5. Conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem. (*Seiungere ab iis qui eius modi ſunt.*)

Vaine diſputations of men of corrupt mindes/and deſtitute of the trueth hwich thinke that gaine is godlineſſe: from ſuch ſeparate thy ſelfe.

6. Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia

But godlines is great gaine / if a man be content with that he hath.

Das VI. Capitel.

DJe Knechte / ſo vnter dem joch ſind/ſollen jre Herren aller ehren werth halten/ auff daß nicht der Name Gottes vnnd die Lehre verläſtert werde.

DE Tienere/ ſom ere vnder Aaget/ſkulle holde deris Herrer i al ære/ oc verdighed / Paa det at Guds Naffn oc Lærdom ſkal icke beſpaattis.

2. Welche aber glaubige Herrn haben/ ſollen diſelbigen nicht verachten/ mit dem ſchein / daß ſie Brüder ſind/ ſondern ſollen vil mehr dienſtbar ſein/ dieweil ſie glaubig vnnd geliebt / vnd der wolthat theilhafftig ſind. Solchs lehre vnd ermahne.

Oc de der haffue Herrer ſom tro/ ſkulle icke foracte dem/met det ſkin/at de ere Brødre/men de ſkulle meget mere vere tienſtactige/ efterdi de tro oc ere elſkte oc delactige i velgerningen. Dette ſkalt du lære oc formane.

3. So jemandt anders lehret / vnd bleibet nicht bey den heilſamen Worten vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ vnd bey der Lehre von der Gottſeligkeit.

Der ſom nogen lærer anderledis/ oc bliffuer icke hoſſ vor HERRIS Jheſu Chriſti ſalige ord / oc hoſſ den Lærdom om Gudelighed.

4. Der iſt verdüſtert/ vnnd weiß nichts ſondern iſt ſeuchtig in Fragen vnnd Wortkriegen/ auß welchen entſpringet neid / hader / läſterung / böſe argwohn.

Hand er formørcket/ oc veed inted / men er ſiug i Spørſſmaal/ oc Ordkrieg / aff huilcke der vdſpringer/ Had/Trette/ Skendzel/ ond Miſtanck.

5. Schulgezäncke / Solcher Menſchen/die zurütte ſinne haben/ vnd der warheit beraubt ſind/ die da meinen/ Gottſeligkeit ſey ein Gewerbe. Thu dich von ſolchen.

Unyttige trette/ ſaadane Menniſke/ſom haffue forderffuede ſind/oc ſandhed er røffuit fra/ de ſom mene/ at Gudelighed er en handel. Holt dig fra ſaadane.

6. Es iſt aber ein groſſer gewin/wer Gottſelig iſt/ vnd leſſet jm genügen.

Men det er en ſtor vindig / huo ſom er Gudelig/ oc lader ſig nøye.

Kapitola VI.

KTeřijkoli Služebnijch pod ghem gſau / ať magij Pány ſwé we wſſý poctiwoſti/ aby gméno Božij a včenij nebylo rauháno.

KTorzykolwiek ſłudzy ſą pod iárzmiem / niech rozumieią pány ſwe godne być wſzelákiey czći/ áby imie Bożey náuká nie byla bluzniona.

2. Kteřij pak magij wěrné Pány / nepotupůgtež gich / že gſau Bratřij: ale raděgi ſlužte/ proto že gſau wěrnij a milij/ yako kteřijž dobrodinij včaſtni gſau. Včiž tomu a napomijnay.

A ktorzy máią pany wierne / niech ich nie wzgardzaią/ iż ſą bráćia/ ále radſzey niech ſłużą / iż ſą wierni vmiłowáni / y vczeſtniki dobrodzieyſtwa Bożego/ tych rzeczy nauczay/ y napominay.

3. Paklikdo ginák včij / a nepowoluge zdrawým řečem Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ a tomu včenij / kteréž geſt podlé pobožnoſti.

Jeſli kthorozney náuki vczy/ á nie przyſtawa ku zdrowym powieśćiam Pana náſzego Jezu Kryſtá/ y ku tey nauce ktora ieſt wedle pobożnośći.

4. Takowýť geſt pyſſný nic nevměge/ ale geſt nemaudrý při otázkách a hádanijch w řeči: z kterýchžto pocházegij/ záwiſt/ ſwár / rauhánij / zlá domnijwánij.

Tenći ieſt nadetł nic nie vmieiac / ále ſzaleie około gadek y ſworow o ſłowiech / z kthorych rośćie zazdrość / ſwar / złorzeczeńſtwa / złe podeyźrzenia.

5. Daremná hádanij Lidij na myſli poruſſených / a kteřij gſau zbaweni prawdy / domnijwagijce ſe žeby tělesný zyſk byla pobožnoſt. (Takowých ſe warůg.)

Przewrotne ćwiczenia ludźi rozumu ſkázonego/ y ktorym odięta ieſt prawdá máiac pobożność zá zyſk/ odłączże/ ſie od tych ktorzy ſą takowi.

6. Geſtiť pak zyſk weliký/ pobožnoſt s doſtatečnoſtij.

A yeſtći wielki zyſk pobożność z vmyſlem/ ktory przeſtawa ná tym co ma.

ו

7 מֶדֶּם גֵּיר לָא אַעֵלְן לְעָלְמָא וִידִיעָא דְּאָף לָא דְּנַפֵּק מְנֵּהּ מֶשְׁכְּחִינַן׃

Imperoche niente habbiam portato nel mondo, certo è che niente ancora ne poſſiam riportare.

8 מֶטוּל הָנָא סַפְּקָא לַן מֵאכוּלְתָא וְתַכְסִיתָא׃

Ma hauendo noi gli alimenti, e da poterci coprire, ci contentaremo di queſto.

9 אִילֵין דֵּין דְּצָבִין לְמֶעְתַּר נָפְלִין בְּנֶסְיוּנָא וּבְפַחָא וּבְרֶגְיָנָתָא סַגִּיָאתָא דְּסַכְלָן וּמַסְגְּבָן וּמַטְבְּעָן לַבְנַי נָשָׁא בְּחַבָּלָא וּבְאַבְדָנָא׃

La doue quelli che vogliono arrichire, caſcano ne la tentatione, e nel laccio, & in molte cupidità ſtolte e nociue, lequali ſommergono gli huomini ne la morte e perditione.

10 עֶקָּרָא גֵּיר דְּכֻלְּהֵין בִּישָׁתָא אִיתֶיהּ רַחְמַת כַּסְפָּא דְּאִית אֲנָשָׁא דְּאֶתְרַגְרַג לֵהּ וּמֶן הַימָנוּתָא טְעַו וְנַפְשְׁהוֹן אַעֵלוּ לְדוּוָנֵא סַגִּיָאֵא׃

Percioche il deſiderio de le richezze è radice di tutti i mali: ilquale alcuni appetendo, hanno deuiato da la fede, e ſonoſi inuiluppati ſe ſteſſi in molti dolori.

11 אַנְתְּ דֵּין אוֹ בַּר־נָשָׁא דַּאלָהָא מֶן הָלֵין עֲרוֹק וְהַרֵט בָּתַר זַדִּיקוּתָא וּבָתַר כָּאנוּתָא וּבָתַר הַימָנוּתָא וּבָתַר חוּבָּא וּבָתַר מ מְסַיבְּרָנוּתָא וּבָתַר מ מַכִּיכוּתָא׃

Ma tu, ò huomo di Dio, fuggi queſte coſe, e ſeguita la giuſtitia, la pietà, la fede, la charità, la patientia, la manſuetudine.

12 וְאֶתְכַּתַּשׁ בְּאַגּוֹנָא טָבָא דְּהַימָנוּתָא וְאַדְרֵךְ חַיֵּא דַּלְעָלַם דַּלְהוֹן אֶתְקְרִית וְאוֹדִית תַּוְדִיתָא טָבְתָא קְדָם סָהֲדֵא סַגִּיָאֵא׃

Combatti il buon combattimento de la fede, prendi la vita eterna, a laquale ancora tu ſei chiamato, e n'hai fatta buona confeſſione in preſentia di molti teſtimonij.

ו

7 כִּי־מְאוּמָה לֹא הֶאֱתִינוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה לָכֵן בְּגָלוּי כִּי־מְאוּמָה לֹא נוּכַל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ׃

Porque nada metimos en eſte mundo, y ſin duda nada podremos ſacar.

8 וְאִם לָנוּ אֹכֶל לֶאֱכֹל וּבְגָדִים לִלְבּוֹשׁ בָּאֵלֶּה נְכָלְכָּל׃

Anſique teniendo ſuſtento y conque cubrirnos, ſeamos contentos con eſto.

9 כִּי־אֲשֶׁר תְּיגְעוּ לְהַעֲשִׁיר יִפְּלוּ בְּמַסָּה וּבְמוֹקֵשׁ וּבְמַאֲוַיִּים רַבִּים כְּסִילִים וַהֲבָלִים אֲשֶׁר יַשְׁלִיכוּ אֶת־בְּנֵי־אָדָם בִּמְצֻלוֹת יָם שׁוֹאָה וַאֲבַדּוֹן׃

Porque losque quieren enrriquecerſe, caen en tentacion y en lazo, y en muchas cudicias locas y dannoſas, que anegan à los hombres en perdicion y muerte.

10 כִּי־שֹׁרֶשׁ כָּל־רָעוֹת אֱהוֹב כֶּסֶף אֲשֶׁר הִתְאַוּוּ אֲנָשִׁים וְנִתְעוּ מֵאֱמוּנָה וְהֶעֱלוּ עַל־נַפְשָׁם חֲבָלִים רַבִּים׃

Porque la cudicia es rayz de todos los males: laqual teniendo muchos ſe deſcaminaron de la fe, y fueron traſpaſſados de muchos dolores.

11 וְאַתָּה אִישׁ הָאֱלֹהִים בְּרַח לְךָ מִפְּנֵיהֶם רְדֹף אַחֲרֵי הַצְּדָקָה יִרְאַת יְהוָה אֱמוּנָה אַהֲבָה דְּמִיָּה עֲנָוָה׃

Mas tu, ò hombre de Dios, huye de eſtas coſas: y ſigue la juſticia, la piedad, la fe, la charidad, la tolerancia, la manſedumbre.

12 הֱיֵה לִי לְבֶן־חַיִל וְהִלָּחֵם מִלְחֲמוֹת יְהוָה טוֹבוֹת מִלְחֲמוֹת אֱמוּנָה וֶאֱחֹז לְךָ חַיֵּי עוֹלָם אֲשֶׁר אֵלֵיהֶם נִקְרֵאתָ בְּהִתְוַדּוֹתְךָ תּוֹדָה טוֹבָה לִפְנֵי מְעִידִים רַבִּים׃

Trae buena milicia de fe: echa mano de la vida eterna à laqual anſi miſmo eres llamado auiendo hecho buena profeſſion delante de muchos teſtigos.

ϛ'.

7. Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα.

Car nous n'auons rien apporté au monde: auſſi eſt-il euident que nous n'en pouuons rien emporter:

8. Ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.

Mais ayans la nourriture, & dequoi puiſſions eſtre couuers, cela nous ſuffira.

9. Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν, καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς· αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν.

Or ceux qui veulent deuenir riches, tombent en tentation, & au piege, & en pluſieurs deſirs fols & nuiſibles, qui plongent les hommes en deſtruction & perdition.

10. Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

Car la racine de tous maux c'eſt la cõuoitiſe des richeſſes: de laquelle quelques vns ayans enuie ſe ſont deſuoyés de la foy, & ſe ſont eux-meſmes enferrés en pluſieurs douleurs.

11. Σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραότητα.

Mais toi, ô homme de Dieu, fui ces choſes, & pourchaſſe iuſtice, pieté, foy, charité, patience, debonnaireté.

12. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.

Comba le bon combat de la foy, apprehende la vie eternelle, à laquelle auſſi tu es appelé, & en as fait bonne profeſſion deuant beaucoup de teſmoins.

CAP. VI.

7. Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubiũ, quòd nec auferre quid poſſumus.

For we brought nothing into the world / and it is certaine / that we can carie nothing out.

8. Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.

Therefore when wee haue foode and rayment / let vs therewith be content.

9. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.

For they that will be rich / fall into tentation and ſnares / and into many fooliſh and noyſome luſtes / which drowne men in perdition and deſtruction.

10. Radix enim omnium malorũ eſt cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.

For the deſire of money is the roote of all euill / which while ſome luſted after / they erred from the fayth / and perced themſelues through with many ſorowes.

11. Tu autem, ô homo Dei, hæc fuge; ſectare verò iuſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem.

But thou / O man of God / flee theſe things / and followe after righteouſnes / godlines / fayth / loue / pacience / and meekenes.

12. Certa bonum certamen fidei: apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus.

Fight the good fight of fayth : lay holde of eternal life / whereunto thou art alſo called / and haſt profeſſed a good profeſſion before many witneſſes.

Das VI. Capitel.

7. Denn wir haben nichts inn die Welt bracht / darumb offenbar iſt / wir werden auch nichts hinauß bringen.

Thi wi førde inted i Verden / der faare er det obenbare / at wi ſkulle oc inted føre vd aff.

8. Wenn wir aber Nahrung vnd Kleider haben / ſo laſſet vns benügen.

Oc naar wi haffue Nering oc Klæder / da ſkulle wi lade oſſ nøye.

9. Denn die die da reich werden wöllen / die fallen in verſuchung vnd ſtricke / vnd vil thörichter vnd ſchädlicher lüſte / welche verſencken die Menſchen ins verderben vnd verdamniß.

Fordi at de ſom ville bliffue Rige / de falde i friſtelſer oc ſnarer / oc i mange daarlige oc ſkadelige begærelſer huilcke ſom nedſencke Menniſken i forderffuelſe oc fordømelſe.

10. Denn Geitz iſt ein wurtzel alles übels / Welches hat etliche gelüſtet / vnnd ſind vom Glauben jrre gegangen / vnd machen jnen ſelbs vil ſchmertzen.

Thi Gerighed er en rod til alt ont / Til huilcken nogle haffde lyſt / oc fore vild fra Troen / oc gore ſig ſelff megen Pine.

11. Aber du Gottes Menſch fleuch ſolches / jage aber nach der Gerechtigkeit / der Gottſeligkeit / dem Glauben / der Liebe / der Gedult / der Sanfftmuth.

Men du Guds Menniſke fly ſaadant / oc giff dig effter Retferdighed / Gudelighed / Troen / Kærlighed / Taalmodighed / Sactmodighed.

12. Kämpffe den guten Kampff deß Glaubens / ergreiff das ewige Leben / darzu du auch beruffen biſt / vnnd bekant haſt ein gut bekentniß / für vilen Zeugen.

Stride en god Strid i Troen / fatte det euige Liff / til huilcket du eſt oc kaldet / oc haffuer bekent en god bekendelſe / for mange Vidne.

Kapitola VI.

7. Neb nic gſme nepřineſli na tento ſwět / a bez pochybenij že také nic nemůžeme odneſti.

Abowiem nie przynieśliſmy nic ná świat / záiſte ani też wynieść nic nie możemy.

8. Ale magijce pokrm / a čijm bychom ſe odijwali / měgmež na tom doſti.

Ale máiąc żywność y odźienie / ná tym przeſtániemy.

9. Nebo ti kteřijž chtěgij Bohati býti / vpadagij w pokuſſenj a w oſydlo ďáblowo / w žádoſti mnohé a neužitečné y ſſkodliwé / kteréž pohřižugij lidi na zahynutij a na zatracenij.

Lecz ktorzy chcą być bogátymi / wpádáią w pokuſzenie / y wśidło y w podżądliwośći wiele ſzalonych y ſzkodliwych / ktore ponurzáią ludźi ná zátracenie / y ná zginienie.

10. Kořen zagiſté wſſeho zlého / geſtiť lakomá žádoſt: kteréžto někteřij žádagijce / pobloudili gſau od Wijry / a vwedli ſe w boleſti mnohé.

Abowiem korzeń wſzech złych rzeczy ieſt chćiwość ku pieniądzam / ktorych niektorzy pożądáiąc / obłądźili ſię od wiáry / y ſámi ſiebie ſprzebijáli wielą boleśći.

11. Ale ty o Člowěče Božij / warůg ſe toho: a náſledug ſprawedlnoſti / pobožnoſti / Wijry / Láſky / Trpěliwoſti / Tichoſti.

Ale ty mężu Boży chroń ſię tych rzeczy / á náſláduy ſpráwiedliwośći / pobożnośći / wiáry / miłośći / ćierpliwośći / ćichośći.

12. Bojug dobrý boj Wijry / doſáhniž žiwota wěčného / k kterémuž gſy powolán / a wyznal gſy dobré wyznánij před mnohými / ſwědky.

Wiedź zacną bytwę wiáry / chwyć ſię żywotá wiecznego / dla ktorego ieſteś wezwan / y vczyniłeś zacne wyznánie przed wielą świádkow.

ו

13 מְסַהֵד אֲנָא לָךְ קֳדָם אֱלָהָא הָו דְּמַחֵא כֹּל וְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָו דְּאַסְהֵד קְדָם פּוּנְטִיוֹס פִּילָטוֹס סָהֲדוּתָא שַׁפִּירְתָּא׃

Io ti comando dinanzi à Dio, che viuifica tutte le coſe, & à IESV *Chriſto, il qual teſtificò ſotto Pontio Pilato buona confeſſione.*

14 דְּתֶטְרִיוּהִי בּוּקְדָּנָא דְּלָא טוּלְשָׁא וְדְלָא מוּם עְדַמָּא לְגֶלְיָנֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Che tu oſſerui il comandamento ſenza macula e ſenza riprenſione, infin à l'apparition del noſtre Signor IESV *Chriſto.*

15 הָו דַּעְתִּיד בְּזַבְנֵה יְחַוִּיוּהִי אֱלָהָא מְבַרְכָא וְחַיְלְתָנָא בַּלְחוּדַוְהִי מַלְכָּא דְּמַלְכֵא וּמָרָא דְּמָרַוָתָא׃

Laquale ne ſuoi tempi moſtrarà quel beato e ſolo Principe, Re di quei che regnano, e Signor di quelli che ſigno reggiano.

16 הָו דְּהָו בַּלְחוּדַוְהִי לָא מִתְחַבַּל וְעָמַר בְּנוּהְרָא דְּאנָשׁ לָא מֶשְׁכַּח דְּנֶתְקְרַב וְאנָשׁ מֶן בְּנַי־נָשָׁא לָא חְזָיֵהּ אַף לָא מֶצֵא ל לְמֶחְזְיֵהּ דְּלֵהּ אִיקָרָא וְשׁוּלְטָנָא לְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃

Ilquale ſolo ha immortalità, & habbita vna luce inacceſſibile: ilqual niuno huomo ha mai veduto, ne può vederlo: à cui ſia honore & forza eterna, Amen.

17 לַעְתִּירֵא דְּעָלְמָא הָנָא פַּקֵּד דְּלָא נֶתְרִימוּן ב בְּרֶעְיָנַיְהוּן וְלָא נֶתְתַּכְּלוּן עַל עוּתְרָא דְּלַיְת עֲלַוְהִי תוּכְלָנָא אֶלָּא עַל אֱלָהָא חַיָּא הָו דְּיָהֵב לַן כֹּל עַתִּירָאִית לַנְיָחַן׃

A quei che ſon ricchi ne la vita preſente, comanda che non ſiano d'animo altierone pongano la ſperanza loro ne l'incertezza de le ricchezze, ma in Dio viuente, ilqual ci dà tutte le coſe abbondantemente à godorle.

ו

13 וּמְצַוֶּה אֲנִי אוֹתְךָ לִפְנֵי אֱלֹהִים הַמְחַיֶּה אֶת־כֹּל בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר הֵעִיד תַּחַת פּוֹנְטִיאוּס פִּילָטוֹס אֶת־תּוֹדָה טוֹבָה׃

Mandote delante del Díos que dá vida à todas las coſas, y de Ieſus el Chriſto, que teſtificó la buena profeſſion delante de Poncio Pilato.

14 לִשְׁמָרְךָ אֶת־הַמִּצְוָה בִּלְתִּי חוֹבָה וּבִבְלִי־כָל מוּם עַד־הִגָּלוֹת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Que guardes eſtos mandamientos ſin macula ni reprehenſion, haſta que aparezca el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto:

15 אֲשֶׁר אוֹתוֹ בְּעִתּוֹתָיו יַגִּיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַאֲשֶׁר לְבַדּוֹ וְכָל־יוּכַל הַמֶּלֶךְ מְלָכִים וַאֲדוֹן אֲדֹנִים׃

Al qual à ſu tiempo moſtrará el Bienauenturado y ſolo poderoſo, Rey de reyes, y Sennor de ſennores:

16 אֲשֶׁר עִמּוֹ לְבַדּוֹ יֵשׁ־מְקוֹר חַיִּים וְשׁוֹכֵן אוֹר אִישׁ לֹא יִקְרַב אֵלָיו וּמְאוֹרוֹ נִרְאֶה אוֹר אֲשֶׁר כָּל־אִישׁ מִבְּנֵי אָדָם לֹא רָאָה אוֹתוֹ וְלֹא יוּכַל לִרְאוֹת אֲשֶׁר לוֹ כָּבוֹד וּגְבוּרָה לָנֶצַח אָמֵן׃

Que ſolo tiene immortalidad, que habita en luz donde no ſe puede llegar: à quien ninguno de los hombres vido ni puede ver: àlqual ſea la honrra y el imperio ſempiterno. Amen.

17 לַעֲשִׁירֵי עַם בְּעוֹלָם הַזֶּה תְּצַוֶּה פֶּן יַגְבִּיהוּ לַחְכֹּם וְלֹא יִבְטְחוּ בְּהֶבֶל עָשְׁרָם כִּי־אִם בְּאֵל־חַי הַנּוֹתֵן לָנוּ יִתְרַת הַכֹּל לְכַלְכֵּל וּלְהִתְעַלֵּס׃

A los ricos deeſte ſiglo manda que no ſean altiuos, ni pongan la eſperança en las riquezas inciertas, ſi no en el Dios biuo que nos da todas las coſas en abundancia de que gozemos.

ϛ′.

13. Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ ποντίου πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν.

Ie t'enioin deuant Dieu qui viuifie toutes choſes, & deuant Ieſus Chriſt qui a fait ceſte belle confeſſion deuant Ponce Pilate:

14. Τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Que tu gardes ce commandement eſtant ſans macule, & ſans reprehenſion, iuſqu'à l'apparition de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt:

15. Ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων.

Laquelle le bien-heureux & ſeul Prince, Roy des Rois, & Seigneur des Seigneurs, monſtrera en ſa propre ſaiſon.

16. Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον. ἀμήν.

Lequel ſeul a immortalité, & habite en vne lumiere inacceſſible: lequel nul des hom̃es n'a veu, & ne peut voir: auquel ſoit honneur & force eternelle, Amen.

17. Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν.

Denonce à ceux qui ſont riches en ce monde, qu'ils ne ſoyent point hautains: qu'ils ne mettent point leur confiance en l'incertitude des richeſſes, ains au Dieu viuant, qui nous baille toutes choſes abondamment pour en iouir.

CAP. VI.

13. Præcipio tibi coram Deo qui vivificat omnia, & Chriſto Ieſu qui teſtimoniũ reddidit ſub Pontio Pilato bonam confeſſionem.

I charge thee in the ſight of God / who quickeneth all things / & before Ieſus Chriſt which vnder Pontius Pilate witneſſed a good confeſſion.

14. Vt ſerves mandatum ſine macula, irreprehenſibile uſq; in adventum Domini noſtri Ieſu Chriſti.

That thou keepe this commaundement without ſpot / and vnrebukeable / vntill the appearing of our Lord Ieſus Chriſt.

15. Quem ſuis temporibus oſtendet beatus & ſolus potens, Rex regum, & Dominus dominantium.

Which in due time hee ſhall ſhewe / that is bleſſed and prince onely / the king of kings / and Lord of Lordes.

16. Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilẽ, quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt, cui honor & imperium ſempiternum, Amen.

Who onely hath immortalitie / and dwelleth in the light that none can attaine vnto / whom neuer man ſawe / neither can ſee / vnto whome be honour and power euerlaſting / Amen.

17. Divitibus huius ſeculi pręcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo, (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum.)

Charge them that are rich in this world / that they be not high minded / and that they truſt not in vncertaine riches / but in the liuing God / (which giueth vs abundantly all things to enioy.)

Das VI. Capitel.

13. Ich gebiete dir für Gott / der alle ding lebendig machet / vnd für Chriſto Jeſu / der vnter Pontio Pilato bezeuget hat ein gut bekentniß.

Jeg biuder dig faar Gud / ſom gør alle ting leffuende / oc faar Chriſto Jheſu / ſom vidnede en god bekendelſe vnder Pontio Pilato.

14. Daß du halteſt das Gebot ohn flecken / vnvertadelich / biß auff die erſcheinung vnſers HERREN Jeſu Chriſti.

At du holder dette Bud vden Beſmittelſe / vſtraffelige / indtil vor HERRIS Jheſu Chriſti Obenbarelſe.

15. Welche wirdt zeigen zu ſeiner zeit / der Selige vnd allein Gewaltige / der König aller Könige / vnnd HERR aller Herrn.

Huilcken hand ſkal betei ſin tid / ſom er den ſalige oc alene veldige / en Konge offuer alle Konger / oc en HERRE offuer alle Herren.

16. Der allein vnſterbligkeit hat / der da wohnet in einem Liecht / da niemandt zu kommen kan / welchen kein Menſch geſehen hat / noch ſehen kan / Dem ſey Ehre vnnd ewiges Reich / Amen.

Som haffuer alene vdødelighed. Huilcken der boer i it Liuſſ / ſom ingen kand komme til / huilcken inted Menniſke haffuer ſeet / oc icke kand ſee / Hannem vere ære oc it euigt Rige / Amen.

17. Den Reichen von dieſer Welt gebeut / daß ſie nicht ſtoltz ſeyen / auch nicht hoffen auff den vngewiſſen reichthumb / ſondern auff den lebendigen Gott / der vns dargibt reichlich allerley zugenieſſen.

Biud de Rige aff denne Verden / at de icke hoffmode dem / oc ey heller ſette haab til den vuiſſe rigdommen til den leffuende Gud / ſom giffuer oſſ rigelige allehonde at bruge.

Kapitola. VI.

13. Přikazugi tobě před Bohem / kterýž obžiwuge wſſecky wěcy / a před Kryſtem Gežijſſem / kterýž ſwědectwij wydal před Pontſkým Pilátem wyznáwage dobré wyznánj.

Opowiedamci przed Bogiem ktory ożywia wſzytki rzeczy / y Jezuſem Kryſtuſem ktory świadczył przed Poncyuſem Piłatem dobre wyznánie.

14. Aby zachowáwal přikázanij / gſa bez poſſkwrny / a bez auhony / až do přijſſtij PAna naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Abyś záchował ty roſkazánia bedąc bez zmázy y nágánienia / áż do onego znácznego przyśćia Pána náſzego Jezuſá Kryſtuſá.

15. Kteréhož čaſem ſwým ukáže Blahoſlawený a ſám mocný Král nád Králi / a PAN nad PANY.

Ktorego czáſow ſwoich okaże on błogoſłáwiony y ſam mocarz / Krol nad krolmi / y Pan nad Pány.

16. Kterýž ſám má neſmrtedlnoſt / a přebýwá w ſwětle nepřiſtupitedlném / kteréhož geſt žádný z Lidij newiděl / aniž také muože widěti: kterémuž geſt čeſt a Cýſařſtwij wěčné / Amen.

Ktory ſam ma nieśmiertelności / mieſzkáiąc w świátłośći / do ktorey przyſtępu niemáſz / ktorego żaden z ludźi nie widźiał / áni widźieć może / temu niech będźie cześć / y moc / ná wieki. Amen.

17. Boháčům tohoto Swěta přikazůg / ať negſau pyſſnij / ani pokládagij ſobě naděge w negiſtém zbožij / ale w žiwém Bohu kterýž dáwá nám wſſecky wěcy hogně k požijwánij.

Bogátym ná tym świećie opowiedáy / áby ſię ſercem nie wynośili / áni nádźieie pokłádáli w bogáctwiech niepewnych / ale w Bogu żywym / ktory dáie nam wſzytki rzeczy hoynie ku używániu.

ו

18 וְנֶעְבְּדוּן עֲבָדֵא טָבֵא וְנֶעְתְּרוּן בְּסוּעָרָנֵא שַׁפִּירֵא וְנֶהְווּן דְּלִילִין לְמֶתַּל וַלְמֶשְׁתַּוְתָּפוּ ׃

Che facciam bene, che ſiano ricchi in buone opere, che ſiano facili à donare, e trattabili.

19 וְנַסִּימוּן לְנַפְשְׁהוּן שֶׁתַּאסָתָא טָבְתָא לְמֶדֶם דַּעֲתִיד דְּנַדְרְכוּן חַיֵּא שַׁרִירֵא ׃

Riponendo à ſe ſteſſi vn teſoro di buon fondamento per l'auuenire, accioche prendino la vita eterna.

20 אָו טִימָתֵאוּס אֶזְדַּהַר בְּמֶדֶם דְּאֶתְגַּעַל לָךְ וַעֲרוּק מֶן בְּנָת קָלֵא סְרִיקָתָא וּמֶן הֻפְּכָתָא דִּידַעְתָּא דַּגָּלְתָא ׃

O Timoteo, conſerua il depoſito, ſchifando i gridi profani e vani, e l'oppoſitioni di quella che è falſamente nominata ſcientia.

21 אִילֵין גֵּיר דְּמֶשְׁתַּוְדֵין לָהּ טְעַו לְהוּן מֶן הַיְמָנוּתָא טַיְבוּתָא עַמָּךְ אַמִּין ׃

De laquale alcuni facendo profeſſione, hanno deuiato da la fede, La gratia ſia con teco, Amen.

שְׁלֶמַת אֶגַּרְתָּא דַּלְוָת
טִימָתֵאוּס קַדְמֵיתָא
דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן
לָדִיקִיָא ׃

ו

18 לַעֲשׂוֹת טוֹב לְהַעֲשִׁיר בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֲשֶׁר נָדַב אוֹתָם לִבָּם לְהָבִיא ׃

Mas, encomiendales el bien hazer, el hazerſe ricos en buenas obras, el dar con facilidad, el communicar facilmente:

19 לְהַאֲצִיר וּלְהַחְסִין לָהֶם אוֹצָר יְסוֹד טוֹב לְיוֹם עָתִיד לָבוֹא אֲשֶׁר יֹאחֲזוּ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם ׃

El atheſorar para ſi buen fundamento para en lo por venir, que echen mano à la vida eterna.

20 הוֹי טִימוֹתֵאָה שְׁמוֹר אֶת־הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתָּךְ נְצוֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה דִּבְרֵי שָׁוְא וְהַהֲפֵכוֹת בִּדְמוּת דַּעַת שֶׁקֶר ׃

O Timotheo, guarda loque ſe teha encomendado, y aparta de ti las bozes profanas de vanas coſas, y los argumentos del vano nombre de ſciencia?

21 אֲשֶׁר הֶאֱמִירוּהָ הָאֲנָשִׁים נָפְלוּ מֵאֱמוּנָתָם הַתְּחִנָּה עִמְּךָ אָמֵן ׃

Laqual pretendiendo muchos, fueron deſcaminados acerca de la fe. La Gracia ſea contigo, Amen.

אֶל־טִימוֹתֵאוֹס הָרִאשׁוֹנָה נִכְתְּבָה
מִלָּאוֹדִיקִיָא שֶׁהִיא עִיר וָאֵם
בִּפְרוּגְיָא הַפְּקֻדּוֹת ׃

ϛ'.

18. Ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς.

Qu'ils facent du bien, qu'ils ſoyent riches en bonnes œuures, qu'ils ſoyent faciles à diſtribuer, communicatifs:

19. Ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Se faiſans threſor d'vn bon fondement pour l'aduenir afin qu'ils apprehendent la vie eternelle.

20. Ὦ τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως.

O Timothee, garde le depoſt fuyãt ces crieries vaines & profanes, & contradictions d'vne ſcience, fauſſement ainſi nommee.

21. Ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

De laquelle quelques vns faiſans profeſſion, ſe ſont deſuoyés de la foy. Grace ſoit auec toi, Amen.

Πρὸς τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ
λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις φρυγίας τῆς πακατιανῆς.

CAP. VI.

18. Bene agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare.

That they doe good/ and be riche in good workes/ and readie to diſtribute/ and communicate.

19. Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

Laying vp in ſtore for them ſelues a good foundation againſt the time to come / that they may obteyne eternall life.

20. O Timothee, depoſitum cuſtodi: devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ.

O Timotheus / keepe that which is committed vnto thee / and auoyde prophane and vaine babblings/ and oppoſitions of ſcience falſely ſo called.

21. Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum, Amen.

Which while ſome profeſſe/ they haue erred concerning the fayth. Grace be with thee/ Amen.

Scripta fuit ex Laodicea, quæ eſt metropolis Phrygiæ Pacatianæ.

Das VI. Capitel.

18. Daß ſie gutes thun/ reich werden an guten wercken/ gerne geben/ behülfflich ſeyen.

At de gøre gaat/ bliffue rige i gode Gerninger/ gerne giffue/ ere behielpelige.

19. Schätz ſamlen jhnen ſelbs einen grund auffs zukünfftige/ daß ſie ergreiffen das ewige Leben.

Samle dem ſelff Ligendefæ til en god grunduol paa det tilkommende/ at de kunde fatte det euige Liff.

20. O Thimothee/ beware das dir vertrawet iſt/ vnd meide die vngeiſtliche loſe geſchwätz/ vnd das gezänck der falſchberühmbten kunſt.

O Thimothee / beuare det ſom dig er befalet / oc fly den waandelige løſe ſnack/ oc den falſke roſede Konſtis Trette.

21. Welche etliche fürgeben/ vnnd fehlen deß Glaubens. Die Gnade ſey mit dir/ Amen.

Huilcken nogle holde meget aff/ oc feyle i Troen. Naade vere met dig/ Amen.

Geſchrieben von Laodicea / die da
iſt ein Haupſtad deß Lands Phrygia
Pacatiana.

Kapitola VI.

18. Ať dobře činij/ ať gſau Bohatj w dobrých ſkutcých: a ať ſnadně vdělugij/ a s ginými ſe rádi zdělugij.

Aby dobrze czynili/ y byli bogátymi w vczynkach dobrych/ vżythymi/ y ſklonnymi.

19. A ať ſobě za Pòklad dělagij základ dobrý k čaſu budaucýmu/ aby doſáhli žiwota wěčného.

Skárbiac ſámym ſobie grunt dobry nápotym/ aby doſtapili żywota wiecznego.

20. O Tymothee/ ſwěřených wěcý ſobě oſtřijhaj/ warugijc ſe nepobožných marných řečij/ a hádanij/ genž ffaleſſně ſlowau Vměnij.

O Tymotheuſzu ſtrzeż rzeczy zwierzoney/ vchodząc ſproſnego wolánia około rzeczy nikczemnych/ y ſprzeczánia náuki, fałſzywie mianowaney.

21. Kterěž někteřij vřijce od Wijry wypadli. Miloſt s tebau/ Amen.

Z ktorey ſie niektorzy chlubiac odſtrzelili ſie od wiáry. Łáſká niech bedzie ztoba/ Amen.

Skonáwá ſe prwnij Epiſſtola
Swatého Pawla k Tymotheowi/ pſána z Laodycye Měſta
hlawnijho w Phrygij
Pakacianſké.